N°. 6594. NIEUWE AMSTERDAMSCHE COURANT. A°. 1852.

ALGEMEEN HANDELSBLAD.

Maandag 7 Junij.

UITGEVERS-DIRECTEUREN: GEBROEDERS DIEDERICHS.

Brieven Franco aan het Bureau Handelsblad.

ABONNEMENTSPRIJS VOOR 3 MAANDEN.

Voor Amsterdam......... *f* 7.50. Voor de overige Steden des Rijks *f* 8.50.

De Zondags-Editie en Bijblad » 1.50. Afzonderlijke Couranten..... » —.10.

PRIJS DER GEWONE ADVERTENTIEN.

Van *een* tot *zeven* regels, behalve de 35 c. zegelgeld............... *f* 1.75.

Iedere regel meerder .... —.25.

Buitengew. groote Lett., naar mate de ruimte die zij beslaan à 25 c. per regel.

Door de VRIJZINNIGE KIEZERSVEREENIGING zijn tot Candidaten voor het Lidmaatschap van de Tweede Kamer der Staten-Generaal verkozen de Heeren:

Mr. M. H. GODEFROI, *Aftredend Lid.*

J. J. ROCHUSSEN, *Oud Gouv.-Gen. van Ned. Indie.*

en **J. C. RIJK**, *Oud Minister van Marine.*

Tweede Editie.

ZONDAG-AVOND.

DE TENTOONSTELLING DER NIJVERHEID VAN ALLE VOLKEN TE LONDEN.

LV.

NEGENDE KLASSE.

DE WERKTUIGEN VOOR LAND- EN TUINBOUW.

Neêrlands Koning zeide dezer dagen: »dat de landbouw eene grootsche »wetenschap is, daar zij ons dagelijks onze afhankelijkheid van den »Schepper aller dingen doet gevoelen, van Hem, zonder wiens zegen al »ons zwoegen onvruchtbaar blijft." Wie zal niet deze treffende woorden uit 's Vorsten mond, in eene vergadering van landbouwers uitgesproken, herhalen? wie zal daaruit niet eene schoone toekomst voor Neêrlands landbouw voorspellen? Meer dan eens is de landbouw door vorstelijke handen vooruitgegaan. De machine, waarover wij heden moeten handelen, herinnert ons dit op nieuw. Wij hebben gezien wat schei- en werktuigkunde bij het voorbereiden van den akker vermogen — dat geheel aan 's menschen handen toevertrouwd is (1), maar nu volgt het tweede en voorname gedeelte: de zaadbestelling, en vervolgens wenscht men 's hemels zegen, zonder welken al ons zwoegen onvruchtbaar blijft. Maar die zaadbestelling is een werpen der vruchtbare korreltjes uit de hand, in het wild, zonder zorg, zonder zuinigheid — of een geregeld, regelmatig, een spaarzaam wiskunstig neêrleggen der voor ontkieming vatbare zaden. Deze regelmatige en oeconomische zaadbestelling heeft men aan eene machine toevertrouwd — men heeft eene zaaimachine in het aanzijn geroepen; en toen zij eenmaal geschapen was, heeft men met het zaaijen aan haar nog andere bewerkingen opgedragen. Zoo werd dan de nieuwere zaaimachine (drill); een koren- en knollenzaaijer, welke tevens eene afgewogene hoeveelheid mest naast elk korreltje neêrlegt, welke daarna de dienst der egge overneemt en het zaad bedekt; zij is zelfs geworden een roggen (ridge) of vlak (flat) zaai-machine, een drooge of natte (water) zaai-machine, eene in onafgebrokene lijnen (rijen) of in uiteenstaande punten werkende zaai-machine (drop drill) of poot-machine (dibble) (2).

Maar ik sprak van de nieuwere zaai-machine in tegenstelling van eene andere. Inderdaad heeft zij veel aan de nieuwere wetenschap te danken, maar wij mogen ook niet uit het oog verliezen, dat de zaai-machine reeds in de oudheid, ja, in het Oosten bekend was (China, Japan, Arabia). Onder de Indische landbouw-gereedschappen zag men de Coorgee of drillploeg voor rijst; bamboespijpen brengen het zaad in den grond, dat men van boven in eenen bak gelegd heeft; twee buffels trekken de machine voort. Er was zelfs een voor het zaaijen van tarwe en een ander voor het zaaijen van katoen, bij welke eene vrouw het zaad in de pijpen werpt. Sla Hamm's landhuishoudelijke gereedschappen, enz., open, en gij vindt bladz. 808 alweder de Chinezen aan het hoofd staan der uitvinders, terwijl eerst in de helft der zeventiende eeuw in Europa zaai-machines ontworpen werden. In 1636 werd, op bevel des Keizers, eene zaai-machine, uitgevonden door Joseph Locatelli (een Spaansch edelman) in Karinthie woonachtig, vervaardigd en op het veld beproefd, de uitkomst was gunstig; men had 4/5 zaaizaad bespaard en in plaats van eene 4—5 voudige opbrengst een 60 voudige verkregen. De machine trok derhalve, zoo als natuurlijk is, de onverdeelde aandacht van alle landbouwers tot zich; vele voerden haar oogenblikkelijk in en Locatelli kreeg eene aanzienlijke geldelijke belooning. Intusschen schijnt hij daarmede niet te vreden te zijn geweest, want hij vertrok onmiddellijk naar Spanje. Aan het hof van Madrid werd hij met onderscheiding ontvangen; de machine werd beproefd, vergeleken; en ten slotte was men van hare deugzaamheid overtuigd. Locatelli werd met eer overladen en zijne machine verspreidde zich ongemeen; men zegt zelfs, dat zij nog in haren oorspronkelijken vorm op vele goederen aldaar in gebruik is. Ziedaar dan eene gewigtige machine door vorstelijke ondersteuning in gebruik gebragt — maar de geschiedenis laat ons tevens zien, dat, terwijl men in Spanje als het ware meende, met de eerste machine alles gevonden te hebben, Engeland met zijne mechanische talenten ook op dit gebied aan zijne hoofdneiging: oeconomie van arbeid en oeconomie van grondstoffen, getracht heeft te voldoen. Op deze wijze heeft het evenveel, zoo niet grooter eer behaald, dan Spanje, met wien het om de eer der eerste uitvinding gestreden heeft.

In Zuidelijk Engeland ziet men den zaaijer met zijn schort of zaadmandje niet meer; hij moest wijken voor een zamengestelde machine, drill (zaai-machine) genaamd, welke door een of meer paarden getrokken, het zaad in onderscheidene rijen naast elkander nederlegt. Zaaimachine en rijenteelt staan dus in naauwe betrekking tot elkander. Al spoedig zoude men de meening opvatten, dat deze verbetering of verandering althans geene geldelijke bezuiniging opleveren zoude, vooral niet, omdat men het paardewerk vermeerderd heeft, terwijl vroeger steeds gesproken werd, om dit te verminderen. Maar juist het tegenovergestelde is hier waar; want dikwijls, hoe vreemd het ook moge klinken, is ook daardoor nog besparing op te merken. Want, hoewel wij gewoonlijk alléén op den arbeider zien, die het zaad uitstrooit, zoo volgen hem toch machines: zoo als de hark en egge (3), welke hoe eenvoudig dan ook, aangezien zij onderscheidene malen over den akker heên en weêr moeten trekken, tot eenen aanzienlijken arbeid voor het paard zich vermeerderen. Haxton zegt in zijne prijsverhandeling over den haverbouw (Journal of Royal Agric. Soc. of England XXVII p. 126): de algemeene praktijk in Schotland is, om haver op de wintervore uit de hand te zaaijen, en om het zaad te bedekken worden twee, drie of vier eggen aan elkander gekoppeld en door het noodige paardenspan voortgetrokken ... Zes eggen in driën verbonden en getrokken door zes paarden onder het bestuur van twee arbeiders volgen den zaaijer, om tweemalen in de rigting der ruggen te strijken. Op eenen droogen vergruisbaren grond zijn nog drie, hoogstens vijf streken achtervolgens voldoende, maar op oud groenland, klimt dit zelfs tot twaalf streken, of in andere woorden twaalf malen eggen.

Of nu een paard twaalf malen de egge voorttrekt, zoo is de arbeid toch hetzelfde alsof twaalf paarden dit éénmaal deden. Het wordt ons derhalve duidelijk, welke aanzienlijke besparing de Woburn's zaaimachine (drill) oplevert, welke met eene egge van gelijke breedte, door twee paarden wordt getrokken, dadelijk het grootste gedeelte van het zaad overdekt en gevolgd door eene ligte egge, acht paarden op de twaalf of twee op de drie bespaart. Dit moet evenwel als een buitengewoon geval, als een maximum beschouwd worden. Maar wij zullen niet ver van de waarheid af zijn, door aan te nemen, dat Woburn's drill, welke wij straks zullen beschrijven, twee paarden op de vier of het halve getal bespaart voor den landbouwer, die vroeger uit de hand zaaide.

Men wint ook in de hoeveelheid zaaizaad, wanneer men de zaaimachine aanwendt. Nog opmerkingswaardiger is het, hoe zij eene tweelingzuster is van de vroeger beschrevene (Scarificators) mesegge, enz. Toen het gebruik der zaaimachine (drilling) (4) onbekend was, werd bij het ploegen er bijzonder op toegezien, dat de vore scherp onder een hoek van 450 (de halve regte hoek) stond, opdat de hark, daarin grijpende, haar vergruize, ten einde het zaad te doen bedekken. Niemand dacht

(1) Genesis II, 5: Want de Heere God en hadde niet doen regenen op de aarde ende daar en was geen mensch geweest om den aardbodem te bouwen."

(2) Dibblen is het leggen van het zaad in rijen en wel in opzettelijk daartoe gemaakte kuiltjes.

(3) Drags en Harrows. Zie de landhuishoudkundige gereedschappen en werktuigen door Hamm, enz., I. p. 421. »Naar den bouw onderscheiden zich de eggen in zware en ligte. De Engelsche landbouwer verstaat onder de eerste (drags) de scarificators, onder ligte de eigenlijke eggen (harrows).

(4) Ik zal het Engelsche woord Drill overal behouden, om het machine-zaaijen aan te duiden. Dit zal wel geene zwarigheid maken, daar men aan dibblen, draineren, enz., het burgerregt in onze taal gegeven heeft.

er aan, graanvruchten op land te zaaijen, dat vooraf met den Scarificator was behandeld. Tegenwoordig daarentegen kan de oppervlakte volkomen effen blijven, en tarwe wordt na knollen gedurende den winter uitgezaaid (drilled) op land, dat men alleen oppervlakkig ploegt of schoffelt d. i. tot ½ E. dm. (12 Ned. str.) diep loskrabt of kruimelt; het zaad wordt dan dadelijk na het (drill) zaaijen genoeg gedekt of ondergeharkt, nademaal de tarwe eenen vasten ondergrond bemint.

De zaaimachine is onmisbaar bij het gebruik van vele nieuwere bemestings-specien; door afzonderlijke kouters (koren-trekkertjes) in den ondergrond gebragt, worden zij dadelijk met aarde overdekt of ondergeharkt, zoodat er eene tusschenlaag of afstand blijft, waardoor men eene te krachtige werking op het zaaizaad, dat vervolgens er boven besteld wordt, voorkomt.

Het schoone stelsel van paardenhakken — vele streken immers, zegt Hamm, zijn haren bloeijenden staat grootendeels aan den hak verschuldigd (5) — is ten eenemale van het gebruik der zaaimachine afhankelijk, welke dus de sleutel tot het geheele nieuwere stelsel der zaadbestelling geworden is. Men is dus genoodzaakt, met het oog op het stelsel in zijn geheel, bij het gebruik van de zaaimachine (drill), de oude praktijk van het ploegen te verlaten, welke den akker voor den eenvoudigen handzaaijer moest voorbereiden, en aan den anderen kant zal men evenmin, zooals sommige arbeiders doen, terugblijven in hetgene het vervolg der zaaimachine geworden is, namelijk het gebruik van de kunstbemestingsmiddelen en van den paardenhak (horse-hoe).

Wat nu de tentoongestelde zaai-machines betreft, zoo bestaat er een general-purpose-drill, d. i. eene machine, die aan velerlei doeleinden beantwoordt, en geschikt is tot het zaaijen van tarwe, boonen, knollen met of zonder mest, op verschillende afstanden der rijen, overeenkomstig de geaardheid van deze planten van 2 voeten tot 7 duim (6) (6 palm tot 1,8 palm). Zij bestaat wezenlijk uit twee zaaimachines (drills), welker deelen men voor de omstandigheden verwisselen kan. Maar hoe kunstmatig nu ook zoodanige machine is uitgevoerd, zoo zal toch menigeen vragen of het niet beter is, twee afzonderlijke drill-machines te koopen, de eene voor graanzaden en de andere voor knollen-zaad, vooral daar eerstgenoemde zelden gelijktijdig met de bijvoeging van meststoffen uitgezaaid worden.

Er is eene verbetering, welke bij alle zaaimachines diende ingevoerd te worden, daar zij aan haren bestuurder veel gemak verschaft. De eerste zaaimachines werden door een paar wielen gedragen, maar toen men ze later met eene grooter gewigt bemestingstoffen belastte, werd het voor den arbeider moeijelijk, om met de meeste inspanning het werk regt te houden. Garrett heeft daarom er een voorstel aan toegevoegd, dat met de eene hand van den arbeider bestuurd wordt; een hefboom stelt hem namelijk in staat, de rijen evenwijdig te bestellen. Hornsby heeft ditzelfde aangenomen en zelfs eenigermate verbeterd.

Nagenoeg twintig zaaimachines werden uitgekozen en naar de hofstede van Pusey ter beproeving gezonden. Er waren 19 inzenders uit Groot-Brittannie van Dibbling and Sowingmachines; vier van drills; twee van drill grubbers. Men had meer zaaimachines (drills) kunnen inzenden, zegt prof. Wilson, maar die, waarmede wij hier bekend zijn geworden, stellen juist diegenen voor, welke in de laatste tijden verbeterd zijn. Op eene uitzondering na (N°. 35 luit.-kolonel W. Marshall) waren alle naar hetzelfde beginsel gemaakt. Uit andere oorden was Frankrijk alléén door Crespel-Delisse te Arras (N°. 465) en Belgie waardiglijk door Claes te Lembecq vertegenwoordigd.

De Jury der Londensche tentoonstelling heeft het volgende verslag bekend gemaakt.

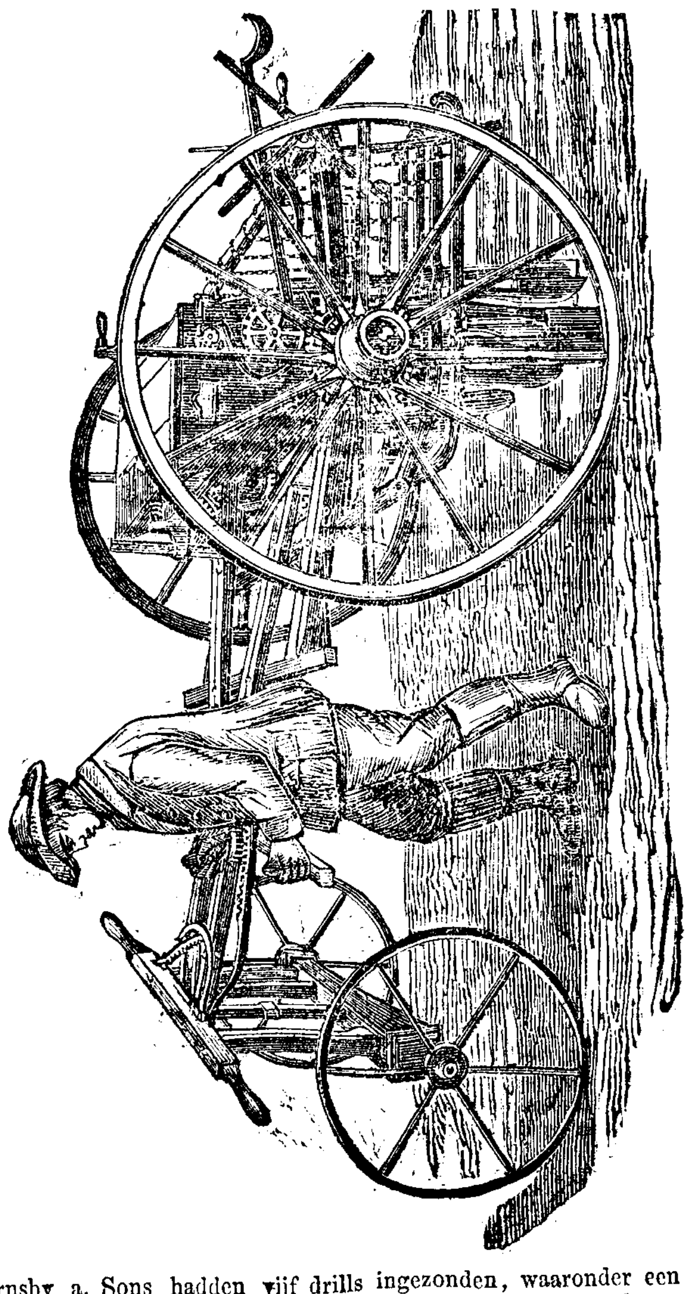

Hornsby a. Sons hadden vijf drills ingezonden, waaronder een tienrijige zaaimachine in hooge mate schoon afgewerkt en goed gemaakt; zij bevat buizen van veêrkrachtige gom, om zaad in de groeve of vore te leiden, welke door het kouter gemaakt is — en dit is eene der gewigtigste verbetringen van het oude stelsel, waarbij men een stel blikken trechters boven en in elkander tot zaaibuizen geplaats had.

Eene andere verbetering van deze zaaimachine bestaat daarin, dat er twee afgezonderde kouterstangen of hefboomen zijn, waardoor men op elk kouter eene gelijke drukking kan uitoefenen; deze dubbel werkende hefboom gaf ook gelegenheid, om de bemestingsstoffen op behoorlijke diepte neêr te leggen en met aarde te bedekken, alvorens het zaaizaad neêrvalt. De machine kost *f* 528 (7).

Niet minder merkwaardig was eene tienrijige koren- en zaad-zaaimachine, om langs de afhelling van heuvels of hellende terreinen te gebruiken; door middel van eene schroef worden twee beenen, even als bij den regulateur van eene stoommachine, of naar de wijze van een scheepsstoeltje, uitgeschoven, in welker middelpunt de zaaimachine hangt, zoodat men volkomen in staat is, haren gang te regelen. Er zijn schuiven bijgevoegd, om den aanvoer van zaad te wijzigen, met zaaibuizen van veêrkrachtige gom of Caoutchouc, enz.

Aan deze machine werd de prijsmedaille toegekend, zoowel als aan de

(5) De hak dient, om den grond oppervlakkig los te krabben, ter vernietiging van onkruid, het losmaken van den grond rondom de planten, enz.

(6) Zie Hamm, 2de deel, pag. 813 (13de stuk), waar over de bezwaren gesproken wordt, voortspruitende uit de moeijelijkheid, om eene machine voor alle zaadsoorten te maken — en welke tegenwoordig ten deele opgeheven zijn.

(7) De tienrijige machine wordt als mest- en zaad-zaaimachine eene negenrijige.

volgende drierijige drop-drill (poot-zaaimachine) zoowel bij het zaaijen in ruggen als in vlakke gronden. De machine is gemaakt, om bemestingstoffen in poederachtigen staat op elke tusschenruimte der rijen van 25 Ned. dm. tot 45 dm. neêr te leggen, in eene hoeveelheid van 10—50 bushels per acre, zijnde 0,9—4,5 liter per vierk. roede Nederl. Men kan het zaad met de bemestingstoffen gemengd of het eerste na eene vóórafgaande aarbedekking bestelien. In allen gevalle bespaart men aan bemestingstoffen en is van eene goede bewerking verzekerd. De prijs der machine is *f* 288. Nog eene derde machine dier firma werd de prijsmedaille waardig geoordeeld — namelijk eene twee rijige ruggen knollenzaaijer, welke in eene drierijige voor vlakken grond kan veranderd worden worden, geschikt voor knollen, mangelwortels met en zonder bemestingstoffen. Deze zaai-machine bezit onderscheidene verbeterde inrigtingen; de rollen o. a., zijn uit gedeelten te zamengesteld, waardoor men ze voor breedere of smallere ruggen gebruiken kan; de kouters voor de mestspecien zijn geplaatst voor rollen met holle oppervlakte, opdat zij den vorm der ruggen niet veranderen.

Men heeft al het vernuft aangewend, om de zaaimachine eene onafhankelijke machine van het terrein te doen worden; een heuvelachtig land of een hellend terrein zoude veroorzaken, dat het zaad en de zaadbakken naar eene zijde viel, daardoor eene ongelijke drukking op de zaaibuizen veroorzakende en in gelijke hoeveelheden doorvallende. Een heuvelachtig land vordert niet overal evenveel bemesting (het meest, wáár door den regen de bovengrond het sterkst afgespoeld wordt), en daarom moest gezorgd worden, dat men den aanvoer van mestspecien overeenkomstig de behoefte regele. Men moest eene vaste verhouding bewaren tusschen de snelheid van voortbewegen in het neervallen der zaden of specien; deze en andere punten zouden in eene technische verhandeling eene meer uitvoerige uiteenzetting vorderen.

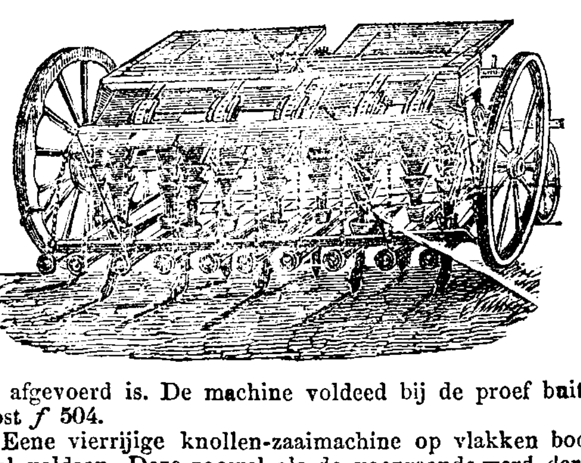

Garrett a Sons hebben hunnen general-purpose drill, algemeene rijen zaai-machine ingezonden; behalve de inrigting ter besturing over heuvelachtige afhellingen, en de schuif voor den aanvoer van de bemestingstoffen, is er aan toegevoegd een index, om aan te wijzen, hoeveel er afgevoerd is. De machine voldeed bij de proef buitengewoon goed; zij kost *f* 504.

Eene vierrijige knollen-zaaimachine op vlakken bodem heeft insgelijks wel voldaan. Deze zoowel als de voorgaande werd der prijsmedailje waardig gekeurd. Maar als een buitengewoon schoon werkstuk beschouwde men de hand barrow-drill (de hand-zaaimachine) (8), om tweeërlei soort van graszaad gelijktijdig door ééne rij te zaaijen; de zaadbak is in tweeën verdeeld, zoodanig, dat men den aanvoer der betrekkelijke hoeveelheid van klaver en zaai-graszaad eerst kan wijzigen, terwijl zij zich daarna bij het neervallen op den akker dooreen mengen. Het werd niet alleen met de medailje onderscheiden, maar ook als nuttig werktuig aanbevolen.

Het merkwaardige der machine is vooral daarin gelegen, dat zij bestemd is tot het zaaijen van zware en ligte zaden; had men deze dadelijk in den zaadbak dooreen gemengd, dan zouden de zaadkorrels zich ten gevolge van de beweging al spoedig vaneen scheiden, want de zwaardere zouden zich onder de ligtere plaatsen en men verkreeg op den akker het gewenschte door elkander groeijen niet. Garrett's vinding komt nu daarop neder, dat de zaden, elk afzonderlijk uit den zaadbak neêrdalen, maar door een ronddraaijenden borstel worden de ligtere onder de zwaardere zaden geschud, kort voor dat zij op den akker moeten neervallen. Er waren nog eenige andere inzenders van soortgelijke machines, zooals Holmes and Son van Norvich — Windsor van Oswestry (voor gras- en knollenzaad), Watt van Biggar in Schotland (graan- en graszaad); ook uit Pruisen was eene machine hiervoor ingezonden.

De rijen zaaimachine schijnt op het oog eene aller ingewikkeldste machine, en inderdaad is zij eenvoudig. Zij immers is niet anders dan eene machine, waarin men naast elkander geplaatst heeft zoovele stukken als er rijen moeten getrokken worden; eene tienrijige machine bevat dus tien malen hetzelfde mechanisme als noodig is voor het maken van ééne rij — tienmalen hetzelfde, wat men tot de zaadbestelling in eene rij noodig heeft — even als de spinmachine met honderd klossen honderd malen bevat, wat voor ééne klos noodig was. Eenmaal dus vastgesteld hebbende wat voor eene enkelvoudige bewerking noodig is, zoo bestond het werktuigelijk raadsel in niets anders dan in de wijze, waarop het veelvoud, gelijktijdig en gelijkvormig, met gepaste volgorde in de beweging der enkele deelen, kon gedreven worden. Ziedaar dus het algemeene vraagstuk bij elke machinerie van veelvoudigen arbeid. Er moet voor elke rij zijn eene buis die mestspecie aanvoert en eene andere voor het zaad, tenzij men beiden door elkander mengt; er moeten twee kouters zijn, om de voren te trekken, op ongelijke diepte, indien men de mest dieper onder brengt; twee lepeltjes voor het nederleggen van mestspecie en van zaad; twee vorkjes voor het onderharken van de mestspecie en van het zaad. Eenrijige zaaimachines waren ook werkelijk ingezonden door Deane, Dray en Deane: Cattam en Hallen; Padwick van Hayling Island, Hampshire en uit Noord-Amerika door Allen en C°. te New-York. Uit Frankrijk waren twee verschillende drill-ploegen voor hetzelfde einde ingezonden. Over de meerrijigen zullen wij nu nog spreken.

Onder de goede werktuigen werd vooral gerangschikt de Drop Drill (rijen pootmachine) van Ransome en May; zij werkte even naauwkeurig als of men uit de hand pootte. Maar geheel eigenaardig was de Ribbing Drill (Ribben-zaaimachine) van Busby (Newton-le-Willows bij Bedale), vooral door de buitenl. beoordeelaars gehouden voor een deugdzaam werktuig, omdat het een breedere snede op zware gronden geeft tot het opnemen van het zand zoowel van granen als andere gewassen; zij kost *f* 168. Het is eene uitvinding van den predikant W. Wharton, te Barmingham Yorkshire, waaraan de raadsmedaille werd toegekend, omdat zij ook voor kleinere landbouwers geschikt is.

De Woburn-drill is die van Hensman a. Son (Woburn, Bedfordshire), welke vooral de volgende bijzonderheden vertoonde en daarom den naam van self-adjusting steerage corn-drill draagt. Bij al de zaaimachines hangen de kouters, die de meststoffen of het zaad verspreiden, aan het wagenstel. Maar bij deze Woburn-machine rust het wagenstel op de kouters, welke op ijzeren schaatsen gelijken. Dientengevolge bezit zij de eigenschap, om in harden bodem in te dringen en aan tarwezaad in weeken stand eene vaste onderlaag te geven. Desniettegenstaande behoudt elke kouter zijne onafhankelijkheid, alsof hij opgehangen ware. Het zelfzetten (self-adjustement) wordt verkregen door een paar kouters aan eenen balancerenden boom te verbinden. Deze zaai-machine is dus gemakkelijker dan elke andere te besturen, want hare eigene steunvlakte bezittende, kan zij ook even als de ploeg

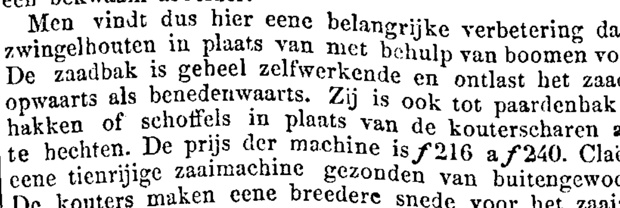

van achteren bestuurd worden; een goed ploeger is ook bij deze machine een bekwaam arbeider.

Men vindt dus hier eene belangrijke verbetering daarin, dat zij door zwingelhouten in plaats van met behulp van boomen voortbewogen wordt. De zaadbak is geheel zelfwerkende en ontlast het zaad, zoowel heuvelopwaarts als benedenwaarts. Zij is ook tot paardenbak geschikt, door de hakken of schoffels in plaats van de kouterscharen aan de hefboomen te hechten. De prijs der machine is *f* 216 a *f* 240. Claës van Belgie heeft eene tienrijige zaaimachine gezonden van buitengewoon goede werking. De kouters maken eene breedere snede voor het zaaizaad, dan de Engelsche machines en de egge dekt het zaad dadelijk daarna. Er is geen deel aan, dat ligt buiten werking kan geraken; er is zelfs niet een deel in te vinden, dat niet door eenen gewonen grofsmid zoude kunnen hersteld worden. Zij wordt door een paard getrokken. De prijs is *f* 120.

(8) Wanneer niet op rijen gezaaid wordt, noemt men het in Engeland even als bij het zaaijen uit de hand broadcast (à volée). Deze machine noemen de Franschen brouette.

Verdienstelijke zamenstelling, eenvoudigheid en goedkoopheid verschafften aan Claes daarvoor de prijsmedaille. In de Landbouw Courant 1852, N°. 32, vindt men uitvoerige beschrijving en afbeelding.

De rijen-zaaimachines van Hornsby, Garrett en and., over welke wij gesproken hebben, zijn hoofdzakelijk voor het verspreiden van zaad (zonder mestspecien) bestemd, en dus voor de bestelling met korensoorten geschikt. Doch in eene volledige schets der hedendaagsche landbouwmachinerij, mogen de knollen zaaimachines (Turnip drills) niet vergeten worden, welke èn meststoffen èn zaaizaad verspreiden; tot de eerstgenoemden behoort vooral het zoogenoemde superphosphaat. Maar nu zijn er twee wijzen, waarop knollen (turnips) gezaaid worden, op ruggen (ridge) en vlak. Het Northumberland- of ruggenstelsel vordert vóóraf het opploegen met eenen dubbelen ploeg (two-sided plough,) de dong wordt dan in de tusschenruimte neêrgelaten, de ruggen geopend, zoodat nieuwe ruggen de meststoffen overdekken en in de plaats van den vorigen rug eene vore ontstaat. Voor zoodanige bewerking is Hornsby machine, bijzonder geschikt bevonden; zij legt de meststof en het zaad neêr, en maakt door eenen rol met uitgeholde oppervlakte nieuwe digte ronde ruggen. Deze bouwwijze is geheel eigenaardig aan de koudere Noord. en meer vochtige W. districten, in Northumberland en in Lancashire. In de droogere districten, in Lincolnshire en in Berkshire houdt men het beter voor de zaadbestelling op uitgebreide bouwhoeven, om, wanneer het dreigt te regenen, snel af te werken. Men gebruikt een knollen-zaaimachine van 6 vt. breedte (1,8 Ned. el) en zaait vier rijen met eenige ligte bemestingsspecie in éens; men gaat dan snel over den akker heen; terwijl dan het zaad eene vochtige bedding voor hare ontkieming vindt,

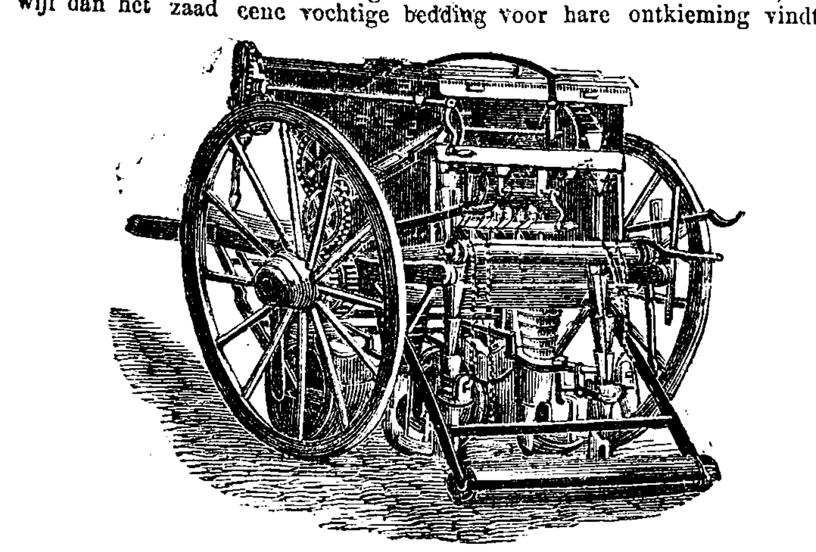

vliegt er de drooge bovenlaag ter dekking over heen. Doch hoe snel ook de vierrijige knollenzaaijer dien arbeid verrigt, de landbouwers der zuidelijke streken moeten somtijds tot Julij wachten alvorens eene bevochtigende bui neêrvalt; zij wachten soms te vergeefs, tot dat het zelfs voor het verbouwen der knollen op groote schaal te laat wordt. Een landbouwer dan uit de zuidelijke districten, Chandler (Market Lavington Wilts), is dus de uitvinder geworden eener machine dienende, om deze zwarigheid, welke het klimaat oplevert, weg te nemen. Zijne Water-Drill geeft op elk kouter voor mest-specien eene genoegzame hoeveelheid water, zoodat de plant door de drooge stoflaag héén zich ontwikkelen

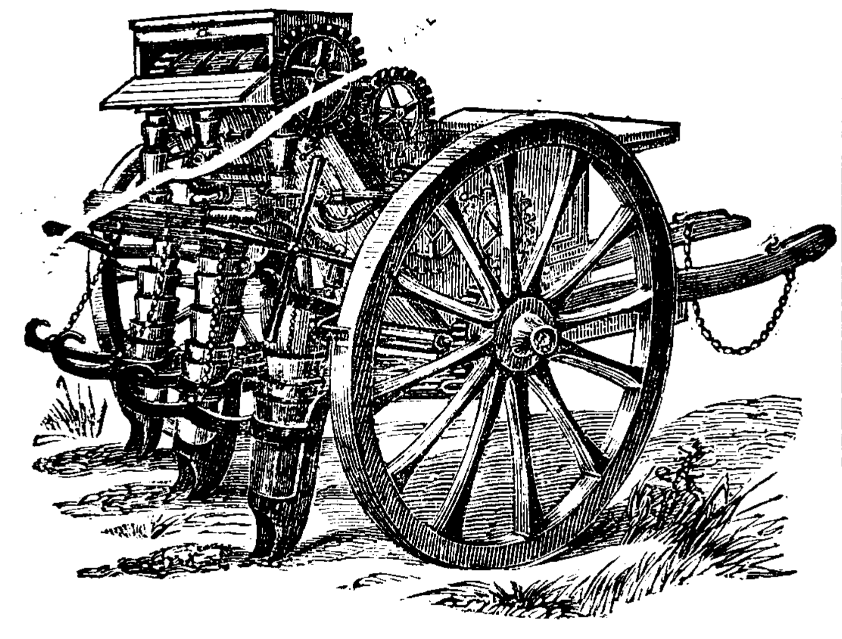

kan. Drie jaren lang heeft Pusey zich van deze met de beste uitkomsten bediend. Nog in Julij 1851 moest men overal wegens de voortdurende droogte met het zaaijen van knollen ophouden; maar de waterzaaimachine werd op den akker gebragt, en nu verheugde men zich zelfs bij een later zaaijen met eene vroegere ontwikkeling van gezonde plantjes. Is water in de nabijheid, dan kost de aanschaffing niets; doorgaans moet men het toch bij vele poederachtige bemestings-specien — zooals asch — tegen het verstuiven gebruiken.

Er blijft nog eene soort van zaai-machine ter beschouwing over. De gewone zaai-machine bezuinigt het gebruik van bemestingsstoffen bij het verbouwen van knollen, door deze tot de voren der rijen te beperken. In plaats van beenderenmeel uit eene kar met den schop over den akker te werpen, zoo als men vroeger in Lincolnshire deed, ten bedrage van 60 bushels per acre, d. i. nagenoeg 53 liter per vierk. Ned. roede, gebruikt men nu slechts bij het uitstrooijen in rijen 16 bushels, d. i. 14 liter per vierk. Ned. roede — en nadat men in den laatsten tijd het zoogenaamde superphosphaat bereid heeft, slechts 3 bushel, d. i. 2,6 liter per vierk. Ned. roede — derhalve $\frac{1}{20}$ van hetgene vroeger noodig geoordeeld werd. Ziedaar dan een sprekend bewijs van oeconomie door toepassing van schei- en werktuigkunde.

De Liqued mainure distributor of verspreider van vloeibare mestspeciën van Reeves en J. Bratton van Westbury (9), was vooral doelmatig ingerigt ter verspreiding van water zoowel als van het dikste riool-vuil. Er is een bak, waarin een paternosterwerk, aan kettingen zonder einde vastgemaakt, om twee rollen ronddraait, terwijl de gierwagen der zaaimachine voortgaat; zij kostte *f* 192. De mestverspreider wordt aan eene rijen-zaaimachine verbonden, en dan zijn er even veel paternosterwerken als er afvoerende kanalen overeenkomstig het aantal rijen genomen zijn.

Maar de knollen in rijen gezaaid zijnde, komen dik op en niet zoo spoedig hebben zich de jonge plantjes in een digten groenen tooi gehuld of negentien van de twintig worden door den hak (schoffel) zonder mededoogen weggerukt — de akker ziet dan zelfs voor eenigen tijd bar uit. Zeker is het dat aan den wortel, het knolgewas in de rijen eene genoegzame ruimte moet gegeven worden, maar steeds is er door het voeden van planten, welke men naderhand verwijderd heeft, bemestingsspecie verloren gegaan. Dit alles wordt door de drop-drill (rijen pootmachine) van Hornsby voorkomen; zij geeft zaad- en bemestings-specie, door eene machinale bezuinigingswijze, alléén in die punten der rijen, waar de plaatsen zonder elkanders ontwikkeling te storen kunnen, staan blijven. Deze punten moet men niet als onveranderlijke stippen in de rij beschouwen, want men kan ze naar willekeur van 22 Ned. dm. tot 45 Ned. dm. vrije tusschenruimte verzetten. De hoeveelheid gemengde mestspecie per acre te verspreiden kan men doen wisselen tusschen 10 en 15 bushel, d. i. per vierkante Nederlandsche roede van 9 tot 13½ liter. Ziedaar, dus zegt Pusey, de veêrkracht, welke de landbouw-werktuigkunde aan de landbouw-scheikunde gegeven heeft.

Eene geheel nieuwe klasse van machines wordt onder den naam van mest-verspreiders (Top-dresser, manure distributor) begrepen, welke in onze vroegere lijst in de tweede plaats genoemd zijn.

Hoewel tarwe, zoo als reeds gezegd is, zelden met de mest-zaaimachine uitgezaaid wordt (manure drill), aangezien de akker vooraf met stalmest of door de schapenweide (in Engeland) voorbereid is, zoo loopt er geene plant meer gevaar, om de verwachting in den beginne gekoesterd te leur te stellen; bijzonder op minder geschikte grondsoorten, hetzij ze te ligt of te zwaar zijn, kan het gebeuren, dat de tarweplantjes voor Kerstijd goed uitzien en in Maart kwijnen (10). In vroegeren tijd was men gewoon in Engeland de fletsche halmpjes door roet of duivenmest (beide ammoniac houdende) op te wekken, welke men langs de ruggen langs de greppels uitspreidde. De praktijk is nu daarin vooruitgaande, want zij kan over guano en chili-salpeter steeds en ten allen tijde beschikken. Maar wat is bij het uitstrooijen der ligte poederachtige bemestingsstoffen uit de hand het geval, bijv. van guano, dat men, zoo als Pusey zegt, bij winderig weder zijn buurmans akker bemest. De mestverspreider werd daarom gevraagd, en op de landbouw-vereeniging te Exeter waren reeds acht mededingers gereed, onder welke Holmes, van Norvich, den eerepalm behaalde.

Wij geven hier de teekening niet van een goed uitgevondene machine, maar van eene machine, die veel gebruikt wordt. Hoewel van nieuwere dagteekening zijnde, en daarbij de uitgaven voor kunstbemestings-specien vereischende, wordt zij toch reeds algemeen in de Westelijke afdeeling

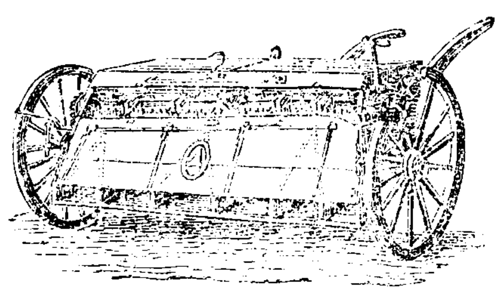

van Norfolk gebruikt — de klassieke grond van den vooruitgaanden landbouw — om kleine hoeveelheden mestspecien, zoo als guano of Chili-salpeter of iets meer superphosphate en raapkoekenmeel (des voorjaars), bijv. 3 bushels per acre d. i. 2,5 liter per vierk. Ned. roede uit te strooijen. In de vermelding van deze daadzaak is alles opgesloten, wat men over het nut van deze uitvinding nog zoude willen toevoegen — zij behoort aan de praktijk. En vraagt men nu nog in hoever de praktijk er voordeel van trekt, dan dient de waarneming tot antwoord, dat door het gebruik van Chili-salpeter op armland niet zelden de dubbele waarde gewonnen wordt, namelijk een quarter tarwe (nagenoeg drie Ned. mud) tegen *f* 6 uitgaven per acre = 40,46 Ned. roeden.

Het is allezins der aandacht waardig na te gaan, hoe deze zeer goedkoope en enkelvoudige machine op sommige gronden de meer kostbare en ingewikkelde zaai-machine, op eene voordeelige wijze vervangt. Holmes verhaalt het volgende:

In het laatste saizoen voor de knollen-bestelling werd zij veel gebruikt, en nog meer in dit saizoen (1851) door het verspreiden van mestspecien — (oliekoekenmeel, moutdoppen, guano in eene hoeveelheid van 8—10 bushels, per acre d. i. 9—7 liter per Ned. roede vierk., zelfs in enkele gevallen tot 20 bushels, d. i. 18 liter na er bij gemengd te hebben asch of gebrande aardsoorten) — in de voren van ruggen-land met 24, 26 en 27 E. dm. (60, 65 en 67 Ned. dm.) tusschenruimte. De ruggen werden vervolgens met eene (double breasthed plough) dubbelen of Schotschen ploeg over de meststof gewend, zoodat deze genoegzaam door aarde van het zaad gescheiden was, dat er tusschen gezaaid wordt en eerst bij verderen groei er dieper indringt, opdat het plantje meer en meer voedingsmiddelen vindt, naarmate het zich sterker ontwikkeld heeft, dat bij het gelijktijdig zaaijen en mest verspreiden niet het geval zou zijn. Deze handelwijze — die zoo juist met de bijzonderheden der planten-ontwikkeling zamenhangt, is in het laatste saizoen (1851) met zulk een gelukkig gevolg beproefd, dat men besloten heeft, dit in een volgend saizoen te herhalen, om dan de uitkomst zoo ten opzigte van den oogst als van den besteden arbeid grondiger te beoordeelen. De bovengeschetste machine dient voor 3 of 4 rijen, die 27 dm. = 68 N. dm. uiteen staan. Op haar volgt eene ligte zaai-machine, ingerigt voor knollen- en mangelwortel-bestelling, insgelijks door één paard getrokken. Ziedaar dus wat de mestverspreider, als plaatsvervanger van de zaai-machine bespaart.

Maar hiermede is een ander gewigtig vraagstuk voor den landbouw verbonden; de beslissing namelijk over de voordeelen bij eene meer ruime uitdeeling der meststoffen in de tusschenruimten der rijen met den mestverspreider verkregen — of bij eene beperking der meststoffen in de onmiddellijke nabijheid der zaadkorrels, d. i. in andere woorden de concentratie van den rijen-pooter of drop-drill. Bij de eerste methode immers wordt voor de voeding der plant in hare komst gezorgd en naar mate zij zich verder ontwikkelt, bij de laatste daarentegen wordt het jeugdige plantje voortgedreven. De ondervinding zal derhalve later beslissen en waarschijnlijk zal in de toekomst de weg gevonden worden, die het gezonde verstand ons dadelijk wijst; om namelijk te zorgen zoo voor het ontlokene kiempje als voor de meer ontwikkelde plant.

Doch wij keeren tot onzen tarwe-akker terug, waar de kwijnende plantjes, door den mestverspreider verkwikt, en daarenboven op ligte gronden in het voorjaar door den gronddrukker (press-rolls) vastgezet worden. Kalkachtige gronden door afwisselende vorst en dooiweêr opgevroren, maken de tarweplantjes los. Eene nieuwe soort van kluitenbreker van Gibson dient tot het aanpersen, omdat die van Crosskill niet altijd te gebruiken is, aangezien deze eenen droogen akker vordert.

Er blijft nu nog maar eene zaak over, welke de machinerie voor den plantengroei verrigten kan; zij bestaat namelijk in de dienst, welke de paardenhak of schoffel bewijzen moet. Deze dient niet alleen tot het uitwieden, maar maakt den akkerkruin los en verschaft dus aan de dampkringslucht rondom vrijen toegang. Wijngaarden worden bij het heerschen van langdurige droogte op deze wijze in hun groei bevorderd, en daaraan ontleende men de stelling, dat het ijzer steeds rondom alle wortelgewassen vrije speling moet hebben. Sedert lang bestaat de gewoonte, om wortelgewassen in ruggen gezaaid met één paard in eens te behakken. Garrett's paardeschoffel behakt in eens vier rijen knolgewassen, zes rijen boonen, negen rijen tarwe. Zij is uitvoerig beschreven in de Landbouw-Courant 1852, N°. 34. Van 1841—1850 heeft zij op vijf en twintig verschillende tentoonstellingen in Engeland acht medaljes en een bedrag van *f* 888 aan premien ontvangen. Het behakken van tarwe behoort tot de omzigtigste bewerkingen; zelfs het behakken van knollen vordert zorgvuldigheid, wanneer de rijen pas uitkomen en ook wanneer de bladen reeds groot genoeg zijn, is niet alléén een deugdzaam werktuig, maar ook een vaste hand en een bedaard hoofd voor het besturen noodig. Garrett's paardehak werkt met oeconomie, want het bedient gemakkelijk tien acres — 404,6 Ned. vierk. roede per dag, met twee paarden (soms één), één arbeider en één jongen, kostende te zamen *f* 6. Op geene andere wijze zoude men dit werk kunnen laten verrigten, dan voor *f* 12, d. i. *f* 1.20 per acre of 40,46 Ned. roede vierk. en dus nog wordt het bezwaarlijk, om in den oogsttijd genoegzame handen daarvoor beschikbaar te houden. De praktische beoordeelaars der machine hebben in de landbouwvergadering van York verklaard:

Dat het werk met de machine gedaan, beter is dan met den handhak; het kost slechts de helft; wij schatten het inderdaad zoo hoog, dat wij van meening zijn, dat geen landbouwer langer er zonder bouwen kan.

Zie daar! wat de mensch doen kan, wanneer hij zijn spijs uit den schoot der aarde met overleg en met voordeel wenscht te ontvangen — zoover heeft de grootsche wetenschap hare lessen — maar de oogst! — daarin gevoelen wij onze geheele afhankelijkheid van den Schepper aller dingen, zonder wiens zegen al ons pogen, al ons zwoegen onvruchtbaar blijft.

Dr. S. BLEEKRODE.

(9) Chandler is er de uitvinder van.
(10) Pusey zegt Ladyday d. i. Maria boodschap.

BUITENLAND.

Engelsche Post.

LONDEN, Vrijdag 4 Junij (des Avonds.)

Morgen zal aan het bureau van buitenl. zaken een kabinetsraad worden gehouden.

— In de Kamer der Gemeenten heeft men zich voornamelijk met de aangelegenheden van Nieuw-Zeeland bezig gehouden. Vervolgens heeft de kanselier der schatkist kennis gegeven, dat de regering al de papieren betreffende de zaak van den Heer Mather, waaronder een ontwerp nopens de verder deswege te nemen maatregelen, ter tafel had doen nederleggen.

— Blijkens den laatst bekend gemaakten staat der Engelsche bank is de circulatie der biljetten met 340,385 £ en de voorraad van haar edel metaal met 57,783 £ vermeerderd.

— Laatstl. Woensdag avond is den luchtreiziger Goulston, die uit de Cremorne-Gardens was opgestegen, een vreeselijk ongeluk overkomen. De opstijging had zeer geregeld plaats, doch weldra verdween de ballon onder eene zware regenbui in digte sombere wolken en men zag hem dien avond niet weder, doch des anderen daags werd de aëronaut dood op een veld gevonden; van den ballon heeft men niets ontdekt.

— De Chinesche jonk Key-ing, die vooral gedurende de tentoonstelling door zoo velen is bezigtigd, werd heden publiek verkocht voor den prijs van 2900 £.

— In Galway is een gouvernements-commissaris aangekomen, met last om onderzoek te doen naar de geschiktheid dier havenplaats voor een station van paketbooten, hetgeen van te meer belang is geworden sedert het tot stand komen der electrische gemeenschap tusschen Ierland en Engeland.

— Er bieden zich zoo vele personen aan om naar Australie te worden overgevoerd, dat de commissarissen voor de landverhuizing hebben besloten, om, gedurende de eerstvolgende zes maanden, 8 schepen 's maands uit de verschillende havens des vereenigden rijks naar Australie te doen vertrekken tot het overvoeren van landverhuizers, bij voorkeur vrouwen, aan welke aldaar veel schaarschte wordt bespeurd.

— De groote schaakspeler Staunton bevindt zich op dit oogenblik in Amerika en wint den grootsten schaakspelers daar te lande alle partijen af.

Zaturdag 5 Junij.

Er is gisteren avond in het Lagerhuis lang geredekaveld over het al of niet zamenstellen van een Hoogerhuis in de Australie-kolonien, door verkiezingen; de regering heeft die wijze van verkiezing bestreden, welke ook niet is doorgegaan.

Daarentegen heeft zij toegegeven, dat de kolonie alle inkomsten, hoegenaamd van de goud-ontginning zou genieten; zij stond hier eene decentralisatie van bestuur voor, welke door den *Times* zeer wordt toegejuicht, en als meer geschikt voor de kolonien sedert lang aangeprezen.

Duitsche Post.

WEENEN, 2 Junij. Van 1 Julij af zullen de centrale telegrafische stations te Weenen, Berlijn, Munchen, Dresden en Stuttgart in regtstreeksch verband onderling gebragt worden.

— Gisteren had in het paleis Este eene conferentie plaats tusschen den graaf v. Chambord en den Hr. Berryer, welke ook de Hertog de Lévis bijwoonde. De Hr. Berryer is vervolgens naar Brussel vertrokken en de graaf v. Chambord vergezelde hem tot aan het station.

— De stedehouder van Galicie, graaf v. Golachowsky, is gisteren naar Lemberg terug gekeerd.

— Uit Pesth schrijft men, dat de toevloed van vreemdelingen in de laatste 8 dagen zoo groot is, dat ter naauwernood meer verblijf te krijgen is.

— Uit Temeswar schrijft men, dat men van de komst des Keizers in Hongarije groote verwachtingen koestert.

— De Spaansche gezant, de Heer del la Torre d'Ayllon, heeft den 30sten Mei eene langdurige conferentie met den graaf Buol-Schauenstein gehad. Men wil weten, dat bij verklaard heeft, dat eene herziening van het charter van 1844 slechts met medewerking van de Cortes zal geschieden. Overigens moet de Koningin Isabella een voorstel van het ministerie Bravo Murillo stellig van de hand gewezen hebben en zoude de generaal Narvaez eerlang met het vormen van een nieuw kabinet belast worden.

BERLIJN, 5 Junij (*des ochtends*). Men wil weten, dat de staatsraad weldra zal worden bijeengeroepen.

— De Russische minister van oorlog en adjud.-generaal des Keizers, de Prins Tschernitscheff, is alhier aangekomen.

— In de omstreken van Maagdenburg zullen groote militaire oefeningen worden gehouden.

— Men wil, dat de Koning tijdens zijn verblijf aan den Rijn de troepen in de Rijnprovincien inspecteren, en den eersten steen leggen zal van de brug over den Rijn, te Keulen.

— Een adjudant van den hertog van Leuchtenberg heeft het berigt aangebragt, dat diens toestand zoodanig is verergerd, dat er slechts weinig hoop op behoud bestaat.

— De *Sp. Ztg.* meent, op grond van naauwkeurig ingewonnen berigten, te moeten volharden bij haar berigt, omtrent het te Londen geteekende protocol betreffende de Zwitsersche zaak, en voegt er zelfs bij, dat in die overeenkomst de opperheerschappij over, en het bezit van Neufchâtel aan de kroon van Pruisen is gewaarborgd.

ZWITSERSCHE GRENZEN, 3 Junij. De *Bund* verzekert, dat tot dus ver bij den bondsraad nog geen sprake geweest is van het hervatten der onderhandelingen over het tolgeschil tusschen Zwitserland en het Duitsche tolverbond.

— De regering van Freiburg moet wel is waar besloten hebben den grooten raad bijeen te roepen, maar tot dus ver is deze bijeenroeping nog niet geschied.

— De groote raad van Tessino heeft eene wet aangenomen, waarbij al de inrigtingen van hooger onderwijs, bij welke tot dus verre geestelijken aan het hoofd stonden tot een gymnasium en eene hoogeschool onder het toezigt van den staat zullen vereenigd worden.

FRANKFORT, 4 Junij. De Keizerin van Rusland zal den erfprins van Nassau ten doop houden. De jonge Prins zal de namen Willem Alexander ontvangen.

— De Grootvorsten Nicolaas en Michael zijn van Stuttgart gisteren hier aangekomen; zij zetteden onverwijld de reis naar Wiesbaden en Schlangenbad voort.

— De Kroonprins en de Kroonprinses van Wurtemberg zullen morgen van Stuttgart vertrekken, om zich naar Schlangenbad te begeven.

— Het gerucht, dat de Prins v. Metternich in den loop dezer maand het kasteel Johannisberg zal betrekken, is geheel van grond ontbloot. De toebereidselen, daar gemaakt, hebben plaats gehad, omdat de Prins het kasteel ter beschikking der Keizerin van Rusland heeft gesteld voor den tijd van haar verblijf in den Rijngau.

— Men verneemt, dat de graaf de Chambord dezen zomer Froschdorf niet zal verlaten.

— De baron A. v. Rothschild kan reeds zijn ziekbed weder verlaten. Zijne beterschap gaat snel vooruit. Zijn geneesheer, de beroemde hoogl. Chelius van Heidelberg, moet gezegd hebben: Ik ken slechts drie sterke constitutien in Europa, die van Radetzky, Wellington en Rothschild.

Fransche Post.

PARIJS, Vrijdag 4 Junij.

Het wetg. ligchaam heeft heden eene zitting gehouden om te beraadslagen over het wets-ontwerp aangaande de misdaden door Franschen buitenslands bedreven, welk wetsontwerp met 191 tegen 5 stemmen werd aangenomen. Deze beraadslaging leverde niets belangrijks op dan een vrij scherpen uitval van den Heer Bouhier de l'Escluse tegen het wetsontwerp. Als naar gewoonte zal deze zitting gevolgd worden door eene rust van 4 of 5 dagen. Eerst Woensdag aanstaande zal wederom eene zitting plaats hebben, ten einde het wetsontwerp tot definitive regeling der rekeningen van 1849 te onderzoeken. Vermoedelijk zullen deze rekeningen even als die van 1848 zonder eenige zwarigheid goedgekeurd worden en onpartijdigen houden dit nog voor het verstandigste dat het wetg. ligchaam in de bestaande omstandigheden kan doen, daar elke aanmerking toch tot niets zoude leiden, dan om noodeloos de hartstogten op te wekken.

De geruchten betreffende veranderingen in het ministerie blijven aanhouden. Men houdt het steeds voor waarschijnlijk, dat de HH. Fould, Rouher en de Morny wederom aan het bewind zullen komen. Men spreekt ook van het aftreden van den Heer Fortoul, voornamelijk op grond van de afkeuring van zijn wets-ontwerp op het onderwijs. Onpartijdigen hechten echter weinig geloof aan dit laatste gerucht.

Wanneer men bij het bovenstaande nog voegt hetgeen men meldt aangaande de ministeriele diners, die voortduren, dan heeft men het voornaamste staatkundige nieuws, dat heden mede te deelen valt, bijeen.

— Men verzekert, dat eerlang een wets-ontwerp, betreffende een veranderd posttarief, aan het wetgevend ligchaam zal aangeboden worden. Dit ontwerp zal onder anderen eene vermindering van porto bevatten voor die brieven, welke te Parijs voor de stad zelve op den post gedaan worden, en wel van 15 op 10 centimes voor de gefrankeerde brieven.

— De *Constitutionnel* bevat een tweede artikel over de betrekkingen van Belgie met Frankrijk. Dit artikel, zeer gematigd geschreven, heeft ten doel diegenen gerust te stellen, aan wie men heeft willen doen gelooven, dat de Fransche regering Belgie wilde bedreigen en daarop een voor zijne onafhankelijkheid gevaarlijken invloed uit oefenen. Granier de Cassagnac zegt in dat artikel, dat indien de behoudende partij den bijstand zijner pen had gevraagd, hij deze niet zou hebben geweigerd, doch dat geene aanvraag van dien aard tot hem is gerigt.

— De Heer Michelet heeft den eed geweigerd en zijn ontslag gegeven als hoofd van de historiele sectie van het archief, welke betrekking hij sedert 1830 bekleedde.

— De baron Lelorgne d'Ideville, oud secretaris, tolk van den Keizer, is overleden.

— De graaf v. Tolstoï, die geattacheerd is aan het kabinet van den Russischen staatskanselier, den Heer v. Nesselrode, is te Parijs aangekomen met depeches voor den Russischen gezant.

— Er zijn weder nieuwe geschillen gerezen tusschen den Onderkoning van Egypte en den Sultan, ter zake eener door de Porte geëischte som van 7,500,000 frs., wegens achterstallige schatting, door Egypte te betalen gedurende den tijd, dat Syrie en onderhoorigheden in zijn bezit bleven.

POSTSCRIPTUM. PARIJS, Zaturdag 5 Junij, *ten 12 ure des middags (per telegraaf)*. De *Moniteur* meldt heden, dat het handelstractaat tusschen Frankrijk en Sardinie in Febr. 1852 gesloten, in werking zal komen.

Het officiele blad bevat ook eene circulaire van den Heer de Maupas, betreffende de reorganisatie der commissariaten van policie.

BINNENLAND.

AMSTERDAM, Zondag 6 Junij.

Door Zijne Majesteit is dezer dagen aan den 1sten luitenant Mansfeldt, van het regement grenadiers en Jagers, ordonnance-officier des Konings, vergunning verleend tot het aannemen en dragen der versierselen van ridder der orde van het Legioen van Eer, hem door den President der Fransche Republiek geschonken.

Z. M. heeft benoemd tot burg. van Kamerik Houtdijken, Kamerik Mijzijde, Zegveld en 's Gravesloot, A. van Loon; van Cothen, Doorn, Langbroek, Maarn en Maarsbergen, H. J. van Bennekom; eervol emeritaat met pensioen verleend aan W. F. Overhoff, J. J. Kam, J. D. van den Ham Baak, predikanten bij de Herv. gem. te Oud Loosdrecht, Oud Alblas en Wateringen, ing. 1 Julij aanst.; D. G. Borgstein, pred. bij de Herv. gem. te Bolsward, en J. Brester, pred. bij de Rem.-Geref. gem. te 's Gravenhage en Delft, beide ing. 1 Oct. e. k.

Bij beschikking van den minister van binnenl. zaken van 17 April jl. is aan den directeur en de leeraren van 's Rijks Veeartsenijschool een naauwkeurig onderzoek opgedragen naar de waarde van het voorbehoedmiddel tegen de longziekte van het rundvee, ontdekt door den Heer Dr. Louis Willems, te Hasselt in Belgie. Dat middel bestaat in de inenting der smetstof van de longziekte op gezonde runderen. De commissie alhier heeft in last de uitkomsten van haar onderzoek in een omstandig schriftelijk rapport aan den minister van binnenl. zaken mede te deelen, welke vervolgens ter algemeene kennis zullen worden gebragt.

Voor de ruiling van Nederl. boek- en kunstwerken tegen vreemde, door tusschenkomst van den Heer A. Vattemare, te Parijs, heeft de minister van binnenl. zaken eene commissie benoemd, bestaande uit de Heeren L. J. F. Janssen, voorzitter van het bestuur der maatschappij van Ned. letterk., J. W. Holtrop, bibliothecaris der kon. bibliotheek, en R. C. Bakhuizen van den Brink, ambt. bij 's Rijks archief. Bijdragen tot die

[...]ing kunnen, door hen, die daartoe gezind zijn, met aanwijzing der bestemming, aan de commissie worden ingezonden onder het adres van het ministerie van binnenl. zaken te 's Gravenhage.

Blijkens een van den Nederlandschen consul-generaal te Napels ontvangen berigt, is bij Kon. besluit van 5 April jl. bepaald, met het oog op de gelijkstelling der schepen van die staten, welke met het koningrijk der beide Sicilien handelsverdragen hebben gesloten, met de nationale, voor de betaling der regten, en ten einde de misbruiken te voorkomen, welke zoowel het bepaalde omtrent als het gebruik van regten van anderen krachtens die verdragen, benadeelen, dat ingeval goederen aan de betaling van differentiele regten onderworpen, uit de beide afdeelingen van het rijk, aan deze of gene zijde van de straat van Messina, worden uitgevoerd, onder eene vreemde met de nationale gelijkgestelde vlag, van de Douanen een gewaarborgd stuk zal moeten gevorderd worden, waarbij men zich verbindt, binnen een bepaalden tijd, het certificaat te zullen afgeven, waaruit de invoer blijkt van het goed in de haven van bestemming, waarvoor men het voorregt der gelijkstelling genoten heeft.

De totale waarde der invoeren op Java en Madura in het jaar 1851 heeft beloopen ƒ 7,798,600, zijnde ƒ 1,043,772 meer dan in 1850. Hieronder komt de invoer van voortbrengselen uit Europa en Amerika voor ten bedrage van ƒ 524,215, zijnde ƒ 68,505 minder dan in 1850. De totale waarde der uitvoeren over gelijk tijdvak bedroeg ƒ 7,395,747, zijnde ƒ 955,442 meer dan in 1850. Daarbij komen voor de uitvoeren van voortbrengselen van den Oosterschen Archipel ter waarde van ƒ 4,508,952, zijnde ƒ 874,137 meer dan in 1850.

Te Gouda heeft eene verkiezing plaats gehad tot lid der Provinciale Staten van Zuid-Holland, in de plaats van den Heer Mr. J. W. Blanken, die als zoodanig had bedankt. Er waren 743 biljetten ingeleverd. Niemand heeft de volstrekte meerderheid bekomen. Er moet eene overstemming plaats hebben tusschen de Heeren Mr. A. H. J. Ravesteyn Medemblik, advokaat te Gouda, die 172 stemmen, en F. W. van Oudheusden, fabrijkant te Woerden, die 144 stemmen heeft verkregen.

** LEEUWARDEN, 4 Junij. Heden avond ten 10¼ ure, is Z. K. H. Prins Hendrik der Nederlanden, alhier gearriveerd. De commissaris des Konings, bij wien de Prins logeert, was heden morgen reeds naar de Lemmer vertrokken, om Z. K. H. te verwelkomen. Uit de publieke en onderscheidene particuliere gebouwen wapperden heden reeds, de Nationale en Oranje vlaggen. Eenige oogenblikken nadat de Prins was aangekomen, werd hem door de muzijkkorpsen van de stedelijke schutterij en het garnizoen eene serenade bij fakkellicht gebragt. Eene menigte volks was nog op de been om den Prins te begroeten.

---

§ HARLINGEN, 4 Junij. Gisteren genoten hier Johan Anton Broodkorf en Sara Catharina Snijder, de eerste 86 jaren en de tweede 84 jaren oud, het zeldzame voorregt den vijf-en-zestigsten gedenkdag van den aanvang hunner echtvereeniging te beleven. Hoewel de gebreken van den ouderdom beiden — de vrouw is zelfs blind — afhankelijk maken van de liefdadigheid hunner medemenschen, zoo waren de oude lieden toch door eenige gegoede stadgenooten in staat gesteld, hunne naaste bloedverwanten, voor zooverre in den loop der jaren de dood hen gespaard had, aan een feestelijken disch te ontvangen, en alzoo hunnen gedenkdag ook uiterlijk een feestelijk aanzien te geven. Van de veertien kinderen uit hunnen echt ontsproten, is er geen enkel meer onder de levenden. Als bijzonderheid kan nog gemeld worden dat Broodkorf van 1781 tot in 1793 het vaderland als tamboer, en van dien tijd tot voor weinige jaren bij de stedelijke schutterij alhier eerst als schutter en in andere rangen, het langst echter als tamboer-majoor gediend heeft.

SNEEK, 4 Junij. Gerben Bakker, een man van ruim zeventig jaren, vroeger matroos en dus aan vele levensgevaren blootgesteld geweest zijnde, doch thans al langen tijd vaste arbeider bij de stad, had gisteren morgen het ongeluk, terwijl hij van den zolder van het stads magazijn eene kleine ladder door het zolderluik zou naar beneden laten, voorover uit dit luik op den grond te storten en oogenblikkelijk te sterven.

---

* NIJVERDAL, 5 Junij. Gisteren werd alhier door den Heer Commissaris des Konings in de provincie Overijsel de eerste steen gelegd der stoomweeffabrijk, die door de Heeren G. en H. Salomonson, van Almelo, hier wordt opgerigt. Reeds vroeg in den morgen was alles tot het feest in gereedheid gebragt. Toen men vernam dat de verwachte gast deze plaats naderde, reden de Heeren Salomonson Z. H. E. G. te gemoet en begeleidden hem daarna bij het in oogenschouw nemen van het terrein. Bij den steen genaderd, hield Z. H. E. G. eene korte aanspraak en wees daarbij op den grooten invloed, welken deze onderneming op de nijverheid zoude uitoefenen, op de krachtige pogingen der stichters, om de nijverheid en vele andere nuttige inrigtingen in Overijsel aan te moedigen. De Heer G. Salomonson deze aanspraak beantwoord hebbende, ging de Commissaris over tot het leggen van den eersten steen van het gebouw, waarin de stoomweverij voor het eerst in Nederland op zulk eene groote schaal zal worden gedreven. Na afloop dier plegtigheid en het gebruiken van eenige ververschingen heeft Jhr. Mr. C. Backer zijne reis naar Almelo voortgezet.

** 's HERTOGENBOSCH, 5 Junij. Door het gisteren hier en in de environs gewoed hebbend hevige onweder, is circa vijf ure, in het ruim een uur gaans van hier gelegen dorp, eene met veel fourrages, boeren gereedschappen, enz., gevulde schuur door den bliksem getroffen en totaal vernield; niets is tegen brandschade verzekerd.

— Gisteren had te Klundert het volgende treffende voorval plaats: Het tweejarig dochtertje van den logementhouder van der Schoot drentelde voor de woning op en neer; de moeder hare lieveling vermissende, zoekt overal rond en ziet, met eene onbeschrijfelijke droefheid, het wicht in eene voor de woning gelegen sloot liggen; het was reeds een lijkje, zoodat de aangewende middelen der kunst niets baatten.

BREDA, 5 Junij. De vereenigde kiezers-gezelschappen der plattelandsgemeenten in het voormalig 7de kiesdistrict van Noord-Brabant, hebben tot candidaat voor het lidmaatschap der Tweede Kamer geproclameerd den Heer Mr. L. D. Storm.

— Heden morgen ten half tien ure viel aan de brug in de Nieuwe Huizen alhier zekere vrouw van Wijmeren, water scheppende, achterover in de Gampel. Dadelijk zinkende, zou haar dood onvermijdelijk geweest zijn, indien niet de Heer C. van den Eeden, het hulpgeroep der omstanders hoorende, zijn reeds meer gebleken moed getoond had, door, geen eigen gevaar achtende, zonder aarzelen gekleed in het water te springen en met groote krachtsinspanning de reeds bewustelooze vrouw weldra te wal te brengen. Zij kwam gelukkig spoedig bij en zal denkelijk hersteld zijn. De menschlievende daad van haren redder verdient alzins dankbare vermelding. (*B. C.*)

---

* TILBURG, 5 Junij. De hagelslag, waardoor verschillende streken dezer gemeente op gisteren zijn geteisterd en eene aanzienlijke schade, waarvan het bedrag tot dus ver onmogelijk kan worden opgegeven, is veroorzaakt, heeft ook, naar men verneemt, in de gemeenten Alphen, Riel en Goirle eene groote verwoesting aangerigt, behalve duizende glasruiten zijn eene menigte bunders met weelderig koren, enz., bezet, waarop de landbouwer met vreugde staarde en die eene zoo gunstige uitkomst beloofden, in minder dan een kwartier uurs geheel en al verwoest; de akkers, welke door den hagelslag zijn geteisterd en in den voormiddag van gisteren zich nog zoo gunstig voordeden, leveren thans een zoodanig droevig aanzien op, dat men zonder dezelve te zien, zich daarvan geen denkbeeld kan vormen.

STADSNIEUWS.

BURGERLIJKE STAND. Van 31 Mei tot 5 Junij. Getrouwd 53 paren; Geboren 146; doode Zonen 6; dito Dochters 2; Overleden 114; elders overleden en alhier ingeschreven 10. Totaal sedert 1 Jan. 1852: Getrouwd 981 paren; Geboren 3805; Overleden 2596; Levenloos aangegeven 246; Elders overleden en alhier ingeschreven 106. Aan de Kinderziekte overleden van 1 Jan. tot heden 96.

HANDELSBERIGTEN.

ROTTERDAM, 5 Junij. *Rogge* in entr.; 149/2 ℔ Odessa ƒ 180.

LEYDEN, 5 Junij. Boter van ƒ 28 tot ƒ 32.

LEEUWARDEN, 4 Junij. De aanvoer in alle graansoorten was heden zeer beperkt en de handel gering, zoodat het ter veil zijnde, slechts traag van de hand ging. Van *Tarwe* werd verkocht 125, 126 ℔ ƒ 6.15, ƒ 6.25.30 en enkele partijtjes iets hooger en 127, 128 ℔ puike ƒ 6.75.90. — *Rogge* met weinig handel, 120, 121 ℔ Pruiss. ƒ 5.80.90 en zwaardere Inlandsche soorten van ƒ 6.40 tot 6.60.70 naar wigt en kwal. — *Boekweit* met weinig handel; iets lager verkocht, als 119, 120 ℔ Vries. Zand ƒ 5.60.75 en geringere soorten ƒ 5.30 tot 5.50 naar kwal. — Wintergarst met trage koopers, 110, 112 ℔ puike ƒ 4.70.80.90 en ligtere van ƒ 4.25 tot 4.50.60 n. kw. — *Haver:* In de Voersoorten is al begeerd, en iets hooger verkocht. Puike soorten minder begeerd, 85, 86 ℔ fijne ƒ 3.30.35.40 en ligtere Voer van ƒ 2.70 tot 3.00 naar wigt en kwal. — *Koolzaad* weinig ter veil en op ruim vorige prijzen gedaan, waardoor daarin weinig is omgegaan. — *Zomer- en Lijnzaad* onveranderd. — *Boter* ƒ 27.

GRONINGEN, 4 Junij. *Tarwe* tot vorige prijzen ruim prijshoudend. — *Rogge* tot de notering van gepasseerden Dingsdag alleen bij kleinigheden gedaan. — *Boekweit* 5 c. lager afgegeven, en dan nog alleen bij klein gerief. — *Garst* bijna geheel zonder handel. — *Haver* in alle soorten tot de vorige notering afgedaan. — *Boonen* en *Gort* flaauw. Overige artikelen als voren, met weinig handel.

ANTWERPEN, 5 Junij. Heden zijn verkocht ca. 250 b. *Koffij.* — Van *Katoen* werden afgedaan 81 b. Florides en 74 b. Louisiana. — 100 b. Sumatra *Peper* werden tot zeer vasten prijs gerealiseerd. — *Granen* over het algemeen slap doch met eenige affaire; men heeft besteed ƒ 9¼ voor Acona Tarwe en ƒ 6¼ in entr. voor Fransche Rogge.

HAVRE, 3 Junij. Met *Katoen* was het heden iets meer geanimeerd en tot onveranderde prijzen werden ca. 1500 b. verhandeld. — *Suiker* zeer ferm prijshoudend, 567 k. blond Havana werden gerealiseerd van 60.75 tot 62.25.

HAMBURG, 4 Junij. *Koffij:* De markt was heden stil, evenwel zonder prijsverandering, reëel ord. Brazil $3\frac{11}{16}$ a $3\frac{15}{16}$ sch. — *Ruwe Suiker* volgt ook hier de rijzende beweging der Engelsche en Hollandsche markten; van bruin en geel Havana zijn sedert acht dagen 2000 k. tot 11⅞ a 17 mb. afgedaan. — *Rijst:* Carolina iets hooger gehouden; in Oost-Ind. soorten is men met verscheidene aanmerkelijke partijen in onderhandeling. — *Katoen* vast, ofschoon zich tot de hooge prijsvorderingen der houders weinig kooplust vertoont. — *Huiden* over het algemeen met weinig vraag. — *Raapolie* gold heden in loco 19⅝ a 19¾ mb.; Oct. 21; op Mei 21¼ geboden en op 21¾ gehouden. — *Granen* zeer stil; 130 ℔ Tarwe van Pommeren met 96 rd. betaald; Rogge niet dan lager te verkoopen.

DANTZIG, 1 Junij. Aan de *Granen*-markt blijft het nog steeds aan kooplust ontbreken zeer mooije Poolsche en Berger 132, 134 ℔ Tarwe werd heden met 450 a 480 fl. betaald; voor 119, 120 ℔ Rogge besteedde men 350 a 355 fl. Van de uitgevoerde 6000 last Tarwe is de helft naar Engeland, de andere helft naar Holland; 1000 l. Rogge echter meest alleen naar Denemarken en Noorwegen verzonden.

LONDEN, 4 Junij. *Koffij:* Native Ceylon stil, doch op de volle prijzen gehouden; 1060 b. werden in veiling tot 45 sh. voor goede kwaliteit opgehouden. Plantage-soorten williger, 300 v. en 100 b. zijn tot volle prijzen verkocht, fijn 70 sh., peaberry 58 a 67 sh., triage 38 a 47 sh.; van Costarica werden 500 b. opgeruimd tot 50 sh. voor fijn ord. en eene lading van 3700 b. Rio, good first, werd zeilende voor Hamburg verhandeld tot 38 sh. — *Ruwe Suiker:* W. Ind. soorten blijven tot de volle prijzen gezocht, zelfs tot een ligt avans, men heeft heden 1000 v. afgedaan en gedurende deze week 4000 v.; Beng en Madras goed prijshoudend, in veiling werden ruim 9000 z. grif verkocht. In vreemde soorten heeft men verhandeld 1200 k. Havana N°. 12¼ a 22 sh. voor Engeland; 2200 k. N°. 10½ a 20.6 voor het vaste land; 1100 k. Havana floretes N°. 15¼ a 24 sh., voorts twee zeilende ladingen bruin Fernambuc, te zamen 6000 z. tot 17.6 voor het vaste land. — Holl. *Geraffineerde Suiker* in entr. 6 p. a 1 sh. hooger. — *Rijst* met meer vraag naar Beng., waarvan 5430 z. in veiling tot volle prijzen verkocht zijn, goed blank van 10 a 10.6, middel 9 a 9.6. — *Talk* 37 sh.

LONDEN, 4 Junij. Van Tarwe is sedert Maandag weinig aangevoerd, doch het fraaije weder stremt den kooplust, zoodat de handel zich bij vorige prijzen alleen bepaalde tot de onmiddellijke behoefte. Haver weinig begeerd. Garst, Boonen en Erwten souteneerden de vorige prijzen.

Aan de veemarkt was heden weinig kooplust, zoodat de puike kwal. ossenvleesch niet meer dan 3 sh. 8 p. a 3 sh. 10 p. konde bedingen.

LIVERPOOL, 4 Junij. Gisteren zijn van Katoen 7000 b. en heden 8000 b. verhandeld tot volle vorige prijzen.

Fondsen en Beurstijdingen.

WEENEN, Dingsdag 1 Junij. Bij de heden plaats gehad hebbende 11de trekking der Windisch-Grätz Aandeelen à 20 fl., zijn de volgende 3 hoogste prijzen op de daarnevens staande Nommers gevallen, als: fl. 20,000 op N°. 83,820; fl. 2000 op N°. 21,503; fl. 1000 op N°. 13,335. De resterende 247 prijzen bestaan in 2 a 500 fl.; 9 à 100 fl.; 12 à 50 fl.; 12 à 45 fl.; 212 à 36 fl. Alle betaalbaar 1 December aanstaande.

BERLIJN, Vrijdag 4 Junij. Pr. Schuldb. 5 pCt. 102; Dito 4½ pCt. 102¼; Dito Bank-Act. 102⅞; Rusl. Londen 5 pCt. 116; Dito 4½ pCt. 104; Dito Stieglitz 4 pCt. 95¼; Dito Poolsche 4 pCt. 86¼; Poolsche Loten v. 300 fl. 152; Dito v. 500 fl. 88¾.

Fondsen zeer vast. Actien iets flaauwer. Holl. Spoorw. 85¼.

KASSEL, Dingsdag 1 Junij. Bij de heden hier gehouden 14de serietrekking der Keurhessische Loten a 40 thr. zijn de volgende 20 serien uitgekomen: 104, 1610, 1841, 1865, 2090, 2467, 3081, 3113, 3247, 3322, 3439, 4007, 4565, 4871, 5118, 5182, 5248, 5626, 6171, 6253.

FRANKFORT, Vrijdag 4 Junij. Metall. La. A 5 pCt. 78⅞; Dito 4½ pCt. $70\frac{9}{16}$; Dito in Zilver Lomb. 5 pCt. 85; Bank-Actien 3 pCt. ƒ 1358; Holl. Integr. 61¼; Spanje 1 pCt. 21½; Dito Binnenl. 3 pCt. 43½; Oostenr. Loten v. 250 fl. 106¾; Badens. Dito v. 35 fl. 38¾; Hessis. dito v. 40 rth. 35½. — Wissel: Amst. k. z. 100⅝; Weenen 98⅜.

Oostenr. fondsen onveranderd. Spaansche hooger.

LONDEN, Vrijdag 4 Junij. Consols kont. en op tijd 100⅜ a ½; Braz. 99½ a 100½; B.-Ayres 73 a 75; Denem. 3 pCt. 78 a 80; Dito 5 pCt. 104 a 105; Russen 4½ pCt. 104 a ½; Mexik. 24⅞ a 25⅛; Venezuela 3½ pCt. 39½ a 40½; Dito Uitg. 15 a 16; Grenada 2 pCt. 20¾ a 21¼; Dito Uitg. 8¾ a 9; Ecuador 4¼ a ⅝; Peru 5 pCt. 102 a 104; Dito Uitg. 62 a 63; Holl. 2½ pCt. 62 a ¼; Dito 4 pCt. 93 a ½; Dito Rijnspoorweg 3⅞ a ⅛ £ disc.; Spanje 3 pCt. 47½ a 48; Dito 1 pCt. 21⅛ a ¼; Dito Coup. Cert. 2⅝ a ⅞; Dito Passive 5⅜ a ⅝; Portug. 4 pCt. 37 a ½; Sardinie 5 pCt. 94 a ½. — Wissel: Amst. k. z. ƒ 12.0¼ a ¾; Dito 3/m. 12.2.

De Engelsche fondsen waren een zweem flaauwer. Vreemde fondsen hebben zeer weinig gevarieerd. De Nieuwe Oostenrijksche leening blijft ⅜ a ⅝ pCt. premie.

Consols zijn gedaan a 100⅜, ¼, ½, ⅜; 5 pCts. Oostenr. ¼, ⅜, ⅛, ⅝, ⅜ premie; Braz. 1829/39 100; Chili 104; Mexik. 25⅛, 25, ⅛; Uitg. Peru 62¼; 5 pCts. Russen 117, 116¼; 4½ pCts. 104, ¼; 5 pCts. Sardinie 94¼, ½; 3 pCt. Spanje 47½, ¼; 1 pCts. Dito 21⅛, ¼; Dito Comité-Cert. 2⅝ a ⅞; Venez. 39¼, ½; Uitg. Dito 15½; 2½ pCt. Holl. 62.

ANTWERPEN, Zaturdag 5 Junij. Alle fondsen waren williger gestemd en vertoonden eene neiging tot verdere prijsverbetering. De 2½ pCt. Belg. blijven 53⅛; 5 pCt. Oostenr. $78\frac{1}{16}$ a ⅛; 1 pCt. Spanje $21\frac{1}{16}$ a ⅛ en 3 pCt. 43⅝ a $\frac{11}{16}$.

ROTTERDAM, Zaturdag 5 Junij. Werk. Schuld 2½ pCt. 61½; Dito 4 pCt. 93⅜; Obl. Holl. Spoorw. 101½; Metall. $39\frac{1}{16}$; Mexico 25⅝; Phil. Bank-actien 4⅝; Dito Orig. $3\frac{11}{16}$.

Scheepstijdingen.

BINNENGEKOMEN.

TEXEL, 5 Junij, Z. W. — W.; Courrejeoile, Bonne Maré, Nantes.

VLIE, 4 Junij, Z. Z. O.; Kuiper, IJzerstaven, Stavanger.

HELVOETSLUIS, 5 Junij, Z. W.; Salvucci, Benjamino, Ancona. — Gisteren nog: Zeeman, Jan Daniel, Bat. - Sieberg, Norma, Odessa. - Hovice, Le Vaillant, Bordeaux.

ANTWERPEN, 4 Junij; Sprik, Juliana Louise, Triest.

FALMOUTH, 2 Junij; Koster, Martha Elizabeth, Galatz.

CARDIFF, 3 Junij; Kuipers, Alida Schuringa, Amst. - Schuur, Antje Pronk, idem.

HARTLEPOOL, 2 Junij; Rozema, Annechiena Johanna, Lynn.

St. HELENA, ...; Zoetelief, Immag. Sara Clasina, Banjoew. n. Amst. - Hart, Eliza Hart, Bat. n. id.; dezelve hebben 11 April de reis voortgezet.

St. NAZAIRE, 2 Junij; Klein, Alida Marg., Amst.

BREMERHAVEN, 3 Junij; Klein, Jantina, Utrecht. — 4 Junij; Drent, Tjapke Schuringa, Dantzig. - Pekelder, Vr. Grietje, id.

HAMBURG, 3 Junij; Schuring, Margaretha, de Weser. - Strenge, Catharina, Harlingen. — 4 Junij; Schulte, Antina Maria, Amst.

OP DE ELVE, 3 Junij; Karsies, Onderneming, Amst. - Schaap, Margaretha Gezina, Brake.

CHRISTIANIA, 27 Mei; Wever, Jonge Hendrik, Antw.

UITGEZEILD.

TEXEL, 5 Junij, Z. W. — W.; Luit. 1e kl. Pietersen, Ned. Oorlog Stoomschip Cycloop, Schotland. - Cleyndert, Thetis, Surin. - van der Veer, id. - van der Veen, Vr. Anske, Yarmouth. - Swartz, Mindet, Frederikstad. - Holst, Twee Zusters, id. - Christophersen, Enigheden, Drammen. - Smith, Frederika, id.

VLIE, 4 Junij, Z. Z. O.; van Aken, Hendrika Dorenthea, Newc. - de Weerd, Pieter, Petersburg. - de Jonge, Castor, Dantzig. - Kjelsen, Catharina, Frederikstad. - Möller, Gromstad, Arendahl. - Fenenga, Vrouw Jannetje, id. - Edema, Margretha Gezina, op Avontuur.

HELVOETSLUIS, 5 Junij, Z. W; Giezen, Jufvrouw Alida, Pillau. - Bekkering, Christina, id.

HARTLEPOOL, 3 Junij; Giezen, Koning Willem II, Aden.

DUINKERKEN, 1 Junij; Hazewinkel, Jonge Hendrik, Baijonne.

NANTES, 2 Junij; Smit, Allegonda Rensina, Belfast.

BREMERHAVEN, 3 Junij; Tent, Goede Verwachting, Stettin. - Dijk, Jantina, id. — 4 Junij; Hut, Marg. Marg., Londen.

HAMBURG, 3 Junij; Dirks, Sjouke, Burg. - Eisenga, Onderneming, Hoesens.

CUXHAVEN, 3 Junij; Lukkien, Herstelling, Archangel.

TRAVEMUNDE, 4 Junij; Zeven, Elsina Jantina, Petersburg.

SWINEMUNDE, 2 Junij; Sap, Broederliefde, Leer.

PILLAU, 1 Junij; Vos; Catharina Knelsina, Amst.

Rivierberigten.

In lading liggende Schepen.

B. Geiger, Frankfort N°. 4, n. Frankfort en Coblentz. - B. Brinkamp, 2 Gebr., n. Wesel. - H. J. Kamp, Vlijt en Hoop, n. Duisburg. - P. J. Itschert, Eendragt, n. Manheim. - H. Berns, Cöln N°. 10, n. Keulen. - D. v. d. Horst, Jonge Jan, n. Dusseldorp en Neuss. - D. Hoogeweg, Prinz Emil, n. Keulen. - P. Hartman, Eleonora, n. Ludwighafen en Heilbron. - W. Keller, Mainz N°. 1, n. Mainz.

ARNHEM, 5 Junij. Stand der rivier 1 el 9 p. 4 d., gew. 3 d.

KEULEN, 5 Junij. Aangekomen Wilson, v. Amst., met 4212 c. - Cösen, v. Rott., met 4865 c. — Rijnhoogte 9 vt. 2¼ Keulsch (8 vt. 11½ d. Rijnl.)

Carga-Lijsten.

ANTWERPEN.

BUENOS-AYRES, A. Betty, Louisa: 5244 st Huiden, 387 b. Wol, G. C. Kreglinger.

BUENOS-AYRES, ..., Freihandel: 12,296 st. Huiden, 160 b, Wol, 15,600 st. Hoorns, Diverse.

BUENOS-AYRES, ..., Windhond: 3000 st. Huiden, 311 b. Wol, 12,070 st. Hoorns, Order.

CHARLESTON, ..., Edisto: 138 v. Rijst, 129 b. Katoen, J. L. Lemmé en C°.; 510 b. Katoen, J. Elsen; 204 b. Katoen, Order.

EFFECTEN-SOCIETEIT TEN HALF VIJF URE.

AMSTERDAM, Zondag 6 Junij.

Integralen 61¼.

Spaansche 1 pCt. 21⅛, $\frac{3}{16}$, ¼, $\frac{3}{16}$.

Binnenl. 3 pCts. 43¾, $\frac{11}{16}$.

Buitenl. 3 pCts. 47⅝.

In Spaansche fondsen was heden, bij eenige affaire, de stemming iets aangenamer.

PER TELEGRAAF.

WEENEN, Vrijdag 4 Junij. Metall. 5 pCt. 95⅝; Dito La. B 5 pCt. 107⅛; B.-Actien 3 pCt. ƒ 1380. — Wissel: Parijs 144¼; Londen ƒ 12.14.

Fondsen iets flaauwer. Wissels hooger.

LONDEN, Zaturdag 5 Junij. Consols op tijd 100⅜ a ½; Mexik. 24⅞ a 25; Peru 102½ a 103; Dito Uitg.. 62½ a 63; Holl. 2½ pCt. 62⅛ a ⅜; Dito 4 pCt. 93¼ a ½; Spanje 3 pCt. 47½ a 48; Dito 1 pCt. 21⅛ a ¼.

Consols onveranderd. Zuid-Amerik. zonder variatie even als Spaansche. Holl. ¼ pCt. hooger. De overige onveranderd.

PARIJS, Zaturdag 5 Junij. Fransche 3 pCt. 71.45; Dito 4½ pCt. 100.15; Bank-Actien 2785; Spaans. 1 pCt. 21½; Dito Binnenl. 3 pCt. 44¼; Belgie 5 pCt. 101; Piemont 97.60.

De 3 pCts. zijn 10 c. flaauwer en 4½ pCts. 5 c. williger. Bank-Actien 10 fr. lager. De 1 pCts. Spanje waren ¼ pCt. en 3 pCts. Dito 5 pCt. hooger.

ADVERTENTIEN.

ZAANDAM, Zaturdag Avond 5 Junij 1852.

Heden Avond las ik met verontwaardiging het volgende in het *Handelsblad* van dezen dag. Heden morgen (3 Junij) is te Zaandam, Kiesdistrict Alkmaar, in eene Kiesvergadering van Kiezers langs de Zaan, de Heer **CORNELIS VAN DE STADT** geproclameerd tot Candidaat voor de Tweede Kamer, en ik herzeg, dat ik deze aankondiging met verontwaardiging las, omdat ik, ook Kiezer zijnde, niet ben opgeroepen, noch eene mijner Kennissen, en bovendien aan deze aankondiging alle bewijs van *echtheid* ontbrak door gemis van Naamsonderteekening.

Terstond heb ik na de lezing gepoogd te weten te komen, wat er dan toch van eene zoogenaamde Kiezersvergadering had plaats gevonden, en mij is gezegd, dat Donderdag Morgen, den 3den dezer, hier aan de Beurs was aangeplakt en dat wel ¾ uurs te voren, dat daar eene Kiezersvergadering zoude plaats hebben, en dat aldaar toen ook eene stemming van 29 Personen heeft plaats gehad, waarvan er 19 voor den Heer **C. VAN DE STADT** hebben gestemd en 7 voor den Heer **Mr. H. J. SMIT** en dat er 3 Briefjes in Blanco waren en eenige Heeren zonder te Stemmen zijn henen gegaan.

Ziet hier, Mede-Kiezers, wat mij in deze ter ooren is gekomen, en ik mij verpligt gevoel UEd. zoo spoedig mogelijk mede te deelen, om gezegde Aankondiging naar waarde te kunnen beoordeelen, en ik vinde mij daartoe nog te meer gedrongen, omdat het mij voorkomt, dat zulke handelingen een misbruik maken van ons Kiesregt is, en omdat ik nog bovendien vrees onzen waardigen Burgemeester **CORNELIS VAN DE STADT** te goed te kennen, dan dat die zich door zulke maatregelen *vereerd zoude gevoelen*, en omdat ik ook tevens van gevoelen ben, dat de Heer **Mr. H. J. SMIT** in alle opzigten zich onze vroegere keuze tot Lid van de Tweede Kamer heeft waardig gemaakt, waarom ik Zijn Ed. weder zal herstemmen, de beoordeeling dezer zaak verder aan mijne Medekiezers overlatende.

H. J. VAN RUERLO HOLST,
Kiezer.

(9658)

Bij de GEBROEDERS DIEDERICHS, te Amsterdam, is te bekomen of kan, door de voornaamste Boekhandelaren in Nederland, van hen, ontboden worden:

REGTEN EN VERPLIGTINGEN

VAN ALLEN DIE HANDELSPAPIER AFGEVEN, ACCEPTEREN, ENDOSSEREN, ENZ., overeenkomstig de *Nederlandsche Wetgeving.*

In Zakformaat; met uitslaande Tabellen. Prijs 30 Cents.

In dit Werkje vindt men alles in het kort te zamen wat de tegenwoordige Wet op dit onderwerp bevat, en is zoodanig gerangschikt en geregeld, dat het voor een ieder die *Handelspapier* uitgeeft of ontvangt tot een duidelijk rigtsnoer kan dienen, en het raadplegen van geleerde en uitvoerige Werken schier overbodig maakt. De Artikelen van het Wetboek van Koophandel staan nevens ieder gezegde gedrukt en de verdeeling is als volgt: 1. De Wisselbrief en deszelfs vorm; 2. Het Orderbriefje of Promesse aan Order; 3. De Assignatie; 4. De Trekker; 5. De Betrokkene; 6. Het Endossement; 7. De Endossant; 8. Aval; 9. De Borg bij Aval; 10. De Houder; 11. De Houder eener Assignatie; 12. De Acceptatie; 13. De Acceptant; 14. De Acceptant ter Eere; 15. De Betaling; 16. De Betaler ter Eere; 17. Het Protest (met formule); 18. De Herwissel; 19. De Retour-Rekening; 20. De Interessen; 21. De Lijfsdwang; 22. Het te niet gaan der Wisselschuld; 23. De Verjaring; 24. Iets betreffende het Zegel en de Zegelkosten.

Dat dit Werkje onmisbaar te noemen is voor ieder Handeldrijvend Persoon, laat zich uit den Inhoud gemakkelijk kennen en is derhalve tot zulk een billijken prijs verkrijgbaar gesteld. (2320)

DEUTSCHE OPER, in der Amstelstrasse. Dienstag den 8ten Juni. 5te Vorstellung im Abonnement. *Martha, oder der Markt zu Richmond,* grosse Oper, in 4 Acten, von von Flotow.

RAHNENBERG, Director.

INGEZONDEN STUKKEN.

PRIJSVRAAG wegens een Ontwerp tot het daarstellen van een GESTICHT, ingerigt om Zeevarenden te huisvesten.

(SAILOR'S HOUSE).

Door eenige edele Menschenvrienden daartoe in staat gesteld, heeft het bestuur van het collegie *Zeemanshoop* alhier, hetwelk, ook buiten den meer bepaalden en beperkten kring van eigene bemoeijingen, nimmer ten achteren is, waar het geldt nut te stichten ten behoeve van den zeemansstand en de verbetering van deszelfs stoffelijk en zedelijk bestaan, twee premien uitgeloofd bij gedrukte circulaire of kennisgeving, en wel voor hen, die, naar het oordeel van eene daartoe benoemde commissie, de meest geschikt bevonden wordende ontwerpen met de teekeningen en begrootingen inleveren, tot daarstelling van een gesticht, ingerigt om *zeevarenden te huisvesten*, en zulks in navolging van een dergelijk gesticht, in Engeland opgerigt onder den naam van *Sailor's House.*

Uit de omschrijving van hetgeen verlangd wordt in teekening te ontvangen, kan men opmaken, dat bij het gevormde plan niet alleen gerekend is op enkele huisvesting van de anders zwervende zeelieden, maar dat ook aan de beschaving van hunnen geest is gedacht; dat zij in het gesticht ook het middagmaal zullen mogen gebruiken; dat bij den bouw van dit gesticht, door verwarming aan den eenen, maar ook door luchtverversching aan den anderen kant, gezorgd wordt voor den ligchamelijken welstand van den aan het inademen van frissche lucht zoo gewoon zijnde zeevarende, zonder dat overigens eenvoudigheid mag worden uit het oog verloren.

Wij meenen gerustelijk te mogen beweren, dat de weldaad, welke het bestuur voornoemd en hunne menschenvrienden op het oog hebben, groot, edel, gepast, allezins doeltreffend mag genoemd worden. Wie toch weet niet, welken vloed van brooddronkenheid, onmatigheid, zedeloosheid het zwerven der zeevarenden aan wal, zonder gepast onderkomen als zij de zakken vol gelds hebben, na zich sleept? Zeker, wie den slechten weg op *wil*, zal van de inrigting, welke men wenscht daar te stellen, *toch* geen gebruik maken; maar wat kan men meer doen, dan de gelegenheid om *niet* te zwerven, open te stellen; wat kan men in dezen meer doen dan roepen en tot zich trekken, en hoe velen zijn er ook niet onder de weldenkende zeevarenden, die van de aan te bieden gelegenheid dankbaar zullen gebruik maken, hetzij de huisvesting kosteloos, hetgeen echter niet te verwachten is, hetzij zij tegen *matige* vergoeding (dit toch mag men aan den anderen kant verwachten) kan verkregen worden. Velen worden thans door houders van slaapsteden (wier zedelijken toestand en staat wij voor het oogenblik nog eens in het midden laten) gehuisvest, tegen vrij hoog, zoo niet dikwijls tegen *zeer* hoog loon. Anderen zijn verpligt tijdelijk eene kamer te huren, en het laat zich van zelf begrijpen, dat zoodanig eene *tijdelijke* verhuring aan eenen met goeden buidel voorzienen uit zee teruggekeerden matroos, over het algemeen goed moet betaald worden met gelden, die anderzins zouden kunnen strekken tot schraging van min of meer hulpbehoevende betrekkingen of die konden bespaard en opgegaard worden, waartoe zoo goede en zekere gelegenheid bestaat.

In het kort, wij vinden de aanvankelijk aangewende poging, hier bedoeld, allezins gepast, menschlievend en juist, en hopen dat bouwkundigen al vast krachtdadig tot het doelmatig verwezentlijken van zulk een edel plan zullen medewerken.

KUNSTNIEUWS.

DE TENTOONSTELLING VAN SCHILDER- EN ANDERE KUNSTWERKEN TE ROTTERDAM.

(VERVOLG.)

Minder moeijelijk dan het reeds behandelde genre van portretten en andere figuur-schilderijen, is dat der *landschappen* en schilderstukken met vee. Het landschapschilderen verschaft bovendien den aanschouwer al spoedig, bij eenige verdiensten van het schilderstuk, wezenlijk genoegen. Het verplaatst hem als het ware naar andere streken en werelddeelen. Nu eens vertoeft hij in de rustige landsdouwen van het lage en vlakke Holland, dan eens aanschouwt hij de heuvelachtige streken van Gelderland; dan weder verbeeldt hij zich de gloeijende woestijnen van Afrika voor zich te zien, en op eens moet hij de oogen hemelhoog verheffen om de bergtoppen met nimmer ontdooijend ijs bezet te aanschouwen. Wie de natuur het meest nabij komt, welke natuur dan ook, mag in dit genre gerekend worden, de meeste eerepalmen weg te dragen zonderling is het, dat men over dat meer of min natuurlijke zoo spoedig kan oordeelen, ofschoon men nimmer de streken, die men afgebeeld ziet, heeft bezocht. Dit ligt voornamelijk in de meer of min juiste nabootsing van het zonlicht en de schaduwen. Wat dit laatste, de schaduwpartijen betreft, het is niet te ontkennen, dat dit groote moeijelijkheden in zich bevat. Zulks blijkt vooral uit de weinige maneschijnen, die men ziet. Daar toch komt het vooral aan op de belichting en halve tinten in de daarbij zoo ruimschoots voorkomende schaduw-partijen. Het komt ons voor, dat J. F. Abels N°. 1, maneschijn, daarin beter dan in den laatsten tijd geslaagd is, maar ook J. Hilverdink, N°. 136, opkomende maan, heeft veel natuurlijks; wat het licht, dat de maan te weeg brengt, betreft, achten wij steeds J. L. Lörensen hoog, N°. 298, maar wil men iets regt schoons in dit genre zien, dan meenen wij ieders aandacht te mogen vestigen op de N°. 222, maanlicht door L. Meijer; in dit stuk werken licht en schaduw uitmuntend te zamen en wij gelooven niet, dat iets schooners, iets verdienstelijkers in dit vak kan aangewezen worden. Wij dachten in den aanvang, dat de N°. 2 door O. Achenbach, landschap in het Sabijnengebergte ook een maneschijn was; de grijze kleur, over het landschap en de beelden gelegd, bederft veel in dit overigens niet onverdienstelijke stuk. Frisscher van kleur voorzeker zijn de landschappen met vee, N°. 9 a 11 door H. van den Sande Bakhuizen; deze schilder heeft iets zeer Hollandsch, en wij, die dikwerf hebben geklaagd over zijne vale boomen en gras, betuigen ditmaal, dat zijne nu tentoongestelde stukken daarvan bijna geheel vrij zijn. De koebeesten enz., op de N°. 9 en 10 vooral, zijn bijzonder fraai en hebben dat porseleinige niet dat men bij Verboeckhoven maar al te dikwijls aantreft. S. van den Berg daarentegen, N°. 14, vee op de heide, is nog wat te bruin van penseel, er is overigens zeer veel goeds en bekoorlijks in. Het landschap N°. 20 door J. Bilders, is goed verlicht, maar heeft in ons oog wat te veel van decoratie aangenomen; hoogst natuurlijk van zonlicht is het heerlijke schilderstuk van F. Bossuet, N°. 38; indien men dit afsluit vooral, is men geneigd uit te roepen: kan het zonlicht natuurlijker nagebootst worden! In de N°. 46 door F. Breuhaus de Groot is veel verdienstelijks, wij hadden echter gaarne in de takken meer relief gezien. In vele opzigten munt de schilderij N°. 55 door A. Cappellen uit boven de andere landschappen uit het noorden ontleend. Dit stuk is heerlijk en pikant verlicht en boeit allezins. Hebben wij bij vorige gelegenheden reeds ieders aandacht gevestigd op de landschappen door J. J. Destrée, N°. 68 a 72, wij doen dit nu bij vernieuwing. Hier en daar heerscht iets gelakts en grofs, maar overigens mogen wij hem gerustelijk met zijnen lossen, vrijen, bekoorlijken schildertrant geluk wenschen. N°. 73 en 74 door J. F. van Deventer zijn goed. N°. 73 hangt niet gelukkig naast de gloeijende schilderij van Bossuet; geen wonder. Het heete Spanje naast het koude Holland! N°. 74 vertoont zich pikanter. Minder transparant dan de schilderij van Bossuet moge N°. 83 door P. L. Dubourcq, Italiaansch landschap, zijn, dit stuk heeft evenwel zeer veel fraais, dergelijke landschappen zien wij gaarne van hem, gelijk ook N°. 84, Duitsch-Californie, door denzelfden, meesterlijk verlicht is; wij zagen in lang niet zulke goede stukken van dezen meester. In N°. 98 door A. J. Eymer is het buijige goed uitgedrukt. Van de Noordsche landschappen is wel N°. 114, door H. Gude, een der voornaamste, zoo niet het beste, althans het belangrijkste, vooral op eenigen afstand gezien. In de landschappen N°. 127 en 128, door L. Hanedoes, is wel iets meesterlijks, maar alles is nog zoo schraal van behandeling en mist toon en kracht; wij gelooven niet, dat het tegenwoordig in zwang zijnde grove doek, voor dit genre althans, doelmatig en welstandig is. J. G. Haus, N°. 129 en 130, slaagde niet zoo goed als op de laatste tentoonstellingen. J. Hilverdink, N°. 135, van wiens maneschijn wij hier boven reeds spraken, heeft in zijne stukken iets vernuftigs, hij overdrijve het schilderen slechts met toetsen niet. Te veel, ja bijna niet anders dan toetsen te zien, zonder zorgvuldig uitwerken, mishaagt. M. ten Kate, N°. 162 en 163, schildert zeer lieve landschappen; zij waren vroeger wel wat zwaarmoedig, ditmaal zijn zij het niet. Wij zagen voor eenigen tijd eene in vele opzigten zeer fraaije schilderij van de beroemde Rosa Bonheur; het schijnt, dat J. D Koelman (ons onbekend), dit stuk ook GEZIEN heeft; misschien vergissen wij ons, maar dan is het bijzonder toevallig, dat zijn N°. 172, zeer en te veel, naar dit stuk gelijkt; aan de grasspruiten vooral is zulks dunkt ook zeer sterk te zien. Wij keuren zoo iets hoogelijk af, want welke verdiensten heeft dit? Zóó sterk navolgen is al zeer verkeerd; er komt *niets* goeds van in het vervolg; men ziet dit, ofschoon op verre na niet zoo sterk, in N°. 174 door J. B. Klombeek, een volgeling van B. C. Koekkoek. Wij vinden ditmaal althans zijn werk nog al alledaagsch. Van de buitenl. landschapschilders is A. Lapito wel een der voornaamste. In zijn N°. 199 is veel fraais, hoezeer ons de compositie wat ongeregeld gekozen is en wat te veel uit boomen, klein hout en dergelijken bestaat, het is wat vol en opeengepakt. C. Leichert, N°. 202, maakt groote vorderingen; wij vinden zijn thans ten toon gesteld stuk zeer fraai. Minder beviel ons ditmaal het werk van C. Lieste, N°. 205; hij heeft getracht veel effect te weeg te brengen, doch is nu hard geworden; de boomen en enkele andere partijen zijn goede ja meesterlijk, maar het gras is te schel van kleur en de bergen in de verte zijn niet dommelig genoeg. De Landschappen N°. 208 en 209 door J. J. van der Maaten, die in den laatsten tijd zeer gevorderd is, zijn ook nu weder goed. E. P. Mirani, N°. 226, slaagt in het voorstellen van Winterbosschen zeer goed. Het Landschap met paarden, N°. 238, door P. F. van Os, is vrij goed. De Schilderijen N°. 264 à 266 door G. A. Roth zijn fraai van licht. J. de Rijk, N°. 268, een jonge Stier enz., blijft nog steeds wat zwart in de schaduwen. De twee fraaije Schilderstukken, N°. 281 en 282, van A. Schelfhout, zijn hoogst verdienstelijk. De Winter, hoezeer misschien niet zóó fraai van kleur als die welke wij voor twee jaren op onze Expositie mogten zien, heeft iets allernatuurlijkst; men ziet het vriezen, men zet de scherpe koude om zoo te spreken; het Gezigt nabij Charleroi, N°. 282, is meesterlijk pikant. F. H. Sypkens, N°. 310, is niet zoo bruin meer in zijn werk als vroeger; hij verheugt ons. Het is jammer, dat J. B. Tom, N°. 317 à 319, nu en dan nog niet vast genoeg is in het kiezen van zijn hoofdeffect. Zijne stukken hebben overigens zeer veel goeds en kunnen bijna met de beste meesters in het genre van veeschilderen wedijveren. S. L. Verveer, N°. 326, is ditmaal minder goed geslaagd; zijne schilderij heeft iets van decoratie, het is over het algemeen gezocht van kleur. Hoe gunstig wij ook over het algemeen over het werk van W. Verschuur denken, de thans ten toon gestelde schilderij, N°. 328, vinden wij weinig behagelijk in vergelijking althans van hetgeen hij vroeger ons deed zien. De behandeling is ook niet zoo zorgvuldig als gewoonlijk. Het onderwerp, door A. Waldorp ditmaal gekozen, N°. 354, moge niets bekoorlijks voor den eersten blik bieden, de schilder bewijst er in, dat hij een allerkundigst meester in zijn genre is; de speling van licht en schaduw is allerkunstigst uitgedrukt; wij houden het er voor, dat het voortbrengen van het stuk allermoeijelijkst zij geweest; wij zagen eens een genrestuk, dat naar een gedicht van een voornaam Fransch poëet, getiteld was: *Les rayons et les Ombres*; deze titel zou met regt aan dit hoogstmoeijelijke en verdienstelijke stuk kunnen gegeven worden. Zeer gelukkig slaagt J. Weissenbruch in het nabootsen van het zonlicht daar te stellen, N°. 363 à 366; jammer dat zijn werk wat hard is, zoodat men geneigd is de oogen voor een gedeelte te sluiten; de schaduwen zijn hier en daar wat zwaar, of hij legt zich niet op ineensmelting toe, maar misschien wordt door dit een en ander juist het sterke van het zonlicht uitgedrukt; in dat geval zien wij de gebreken gaarne over het hoofd.

Onder de nagekomene landschappen trof ons vooral het schilderstuk van den bekenden en hier te lande zoo geliefkoosden A. Calame; hoe fijn van kleur en toon is dit stuk; welk eene poësie heerscht er in; hoe zacht en teer is het geheel als men andere landschappen bij dit doek vergelijkt; hoe langer men het beschouwt, hoe meer het boeit. Verder kwamen ons in dit genre voor van goeden aanleg, opvatting of behandeling te zijn onder anderen de landschappen van A. H. van den Sande Bakhuizen Jr., W. J. van den Berghe, E. Bodom, G. J. Bos, R. Burnier, C. P. 't Hoen, A. Knip, F. Lebret, G. N. Op ten Noort, P. L. L. Oerder, Mw. Ronner, geb. Knip, L. P. Verwee, J. G. Vogel, A. de Wilde, J. P. van Wisselingh, A. J. van Wijngaardt en onderscheidene anderen.

Daar ons aan de zee ontwoekerd land zelf zoo rijk is aan *zee- en riviergezigten*, is het geen wonder, dat onze schilderschool aan voortbrengselen rijk is, die ons welke watertafereelen terug geven; van oudsher is onze school in dat genre beroemd geweest; getuigen de uitmuntende schilderstukken van W. van de Velde, L. Bakhuizen, Ruisdael somwijlen, later J. C. Schotel en meerderen. Ieder gaat daarbij al weder op zijnen eigen trant te werk; zoo vinden wij op onze tentoonstelling schilderstukjes, die goed en behagelijk mogen genoemd worden, maar in geheel anderen trant zijn geschilderd dan van andere meesters in dit genre. Wij bedoelen N°. 43 à 45, door F. A. Breuhaus de Groot, die in den laatsten tijd zeer goed geslaagd is. In denzelfden trant schildert W. A. van Deventer; zijn penseel heeft soms iets droogs, zoo als b. v. in N°. 78; de schuiving is daar ook niet sterk genoeg in. De opvatting van N°. 76 en 77 is overigens regt natuurlijk. N°. 82, door C. L. W. Dreibholz is beter werk van dien bekenden meester dan wij in den laatsten tijd van hem zagen. Regt goed verlicht, fijner en helderder dan vroeger werk, vonden wij N°. 113, riviergezigt, door W. Gruyter Jr. Stouter evenwel schildert A. Hulk, N°. 145 à 147, een meester, die onze natuur, onze zee en rivieren, meesterlijk en met poëtische greep, weet af te beelden; hij vermijde het te bruine. De voortbrengselen uit de Dusseldorpsche school komen nog al zeer dikwijls op hetzelfde neder; zoo is het ook met het anders goede schilderstuk van G. von Kalkreuth, een zeegezigt, N°. 158. Hebben wij bij vroegere gelegenheden reeds goede getuigenis afgelegd van E. Koster, wij wenschen hem niet minder geluk met de zeer fraaije schilderijen, N°. 173, 180 en 181; wij vinden er zeer veel fraais in; welligt had het geheel iets warmer en dommeliger kunnen zijn; zulks schijnt hij in de 4 stukjes, onder N°. 181 vereenigd, reeds eenigzins beseft te hebben. Over N°. 222, maneschijn door L. Meijer hebben wij reeds bij de behandeling van het genre der landschappen gesproken. Zijne schilderij N°. 223, zeegezigt, is niet minder fraai. De stroom en gang, die in de golven is uitgedrukt, de lucht, scheepjes en verdere stoffage, het werkt alles te zamen, het is een regt fraai schilderstuk, den bekwamen meester waardig. N°. 227 Strandgezigt, door J. Moerenhout, is een knap schilderstuk, waarin wij slechts wat meer toon en gaarne meer afwijking van licht en bruin hadden gezien. Fijn van toon en natuurlijk voorgesteld is het gezigt op London en de Theems, door J. Ouvrier, N°. 240. Aan dit stuk is geene moeite gespaard, het is met de meeste zorg behandeld en voldoet allezins. Met de tegenwoordige werken van P. J. Schotel kunnen wij ons maar niet vereenigen N°. 278 en 279. Van N°. 279 zijn het plan en de opvatting goed geweest, maar alles is hard en koud. De Watergezigten van P. P. Schiedges, N°. 285 en 216, zijn veel beter dan vroeger. N°. 338 door M. Verveer, een Strandgezigt, toont veel aanleg.

Van *Stadsgezigten* vindt men op de tegenwoordige tentoonstelling niet veel bijzonders. Trouwens het is ook een ondankbaar genre, omdat het zeer veel kunde, overleg en smaak vereischt, en toch algemeen niet tot de meest geliefkoosde genres kan gerekend worden te behooren. Een jong kunstenaar, P. F. Tétar van Elven, weet zijne stadsgezigtjes, N°. 95 à 97, bijzonder pikant en vrolijk gestoffeerd voor te stellen; in zijne kleur is evenwel nog iets dat kwaad doet aan den toon, die niet zedig genoeg is, maar hij late zich overigens niet ontmoedigen; wij wenschen hem van harte met zijne gedurige vorderingen geluk. De wintertoon is zeer goed uitgedrukt in het Stadsgezigt N°. 141, door B. J. van Hove, een achtingwaardige kunstenaar, die nimmer moede is om zijn werk nog steeds beter en beter voor den dag te brengen. Met den schilder K. Karssen, dien wij op deze tentoonstelling niet vertegenwoordigd zien, wedijvert steeds de verdienstelijke C. Springer, N°. 302, Stadsgezigt; zijne beeldjes zijn keurig; zijne gebouwen uitmuntend verlicht; dit stuk is krachtig, fraai; misschien had het iets helderder kunnen zijn. Het Stadsgezigt N°. 131, door L. Hardenberg toont aanleg. In het vak van *bloem- en fruitstukken en dood wild* werd op deze tentoonstelling tot ons leedwezen niets door de daarin zoo vermaarde schilders G. J. J. van Os of St. Jean geleverd, maar wij vinden daaromtrent eenige vergoeding in N°. 254 en 255, door H. Reekers, wiens stukken hem grootelijks eere aan doen; vooral N°. 255, eene levendige, fraai geëxecuteerde en behagelijke compositie. Ook N°. 117 door Mej. Haanen, een Hanger met Bloemen, bezit vele verdiensten en getuigt van de vlijt en ijver, welke deze kunstenares aan den dag legt; zij verstaat het composeren vooral zeer wel, iets wat in dit genre van hoog gewigt is. Meer *genie* evenwel bezit naar ons oordeel Mw. Martin, geb. Schot, N°. 211 a 213; hare stukken zijn inderdaad zonder met die van van Os of Reekers te kunnen wedijveren, verdienstelijk en behagelijk. Wij hadden gaarne het beeldwerk op N°. 211 voorkomende, veel stiller gezien, hoezeer ook de ordonnantie op zich zelve wat druk zij; toch spreekt dat beeldwerk te sterk. Het Stilleven, N°. 125, door Mw. Hamburger, is een fiks geschilderd stuk. Mejufvr. E. J. Koning is in haar N°. 179, vrij wel geslaagd; wij zagen evenwel in hare stukken gaarne wat meerdere kracht. Bijzonder heeft ons geboeid N°. 251, Vruchten, enz., door J. W. Preyer; hij is een talentvol meester. Wij weten niet met welke bewoordingen wij datgene zullen beschrijven, wat in dit stuk ons *zoo bijzonder* heeft geboeid. De schilder zoekt althans niet door kleuren, weelderige tinten, fel effect en wat dies meer zij te boeijen; neen, alles is stil, modest, eenvoudig van opvatting, maar er heerscht een innig keurige, zorgvolle opvatting en uitvoering in, die men alleen den moed kan hebben in het werk te stellen, door zelfverloochening, door onuitputtelijk geduld, door terzijdestelling van alle behaagzucht. Dit stuk deed ons denken aan de beste werken van Rachel Ruysch of Mignon, met nog meerdere zedigheid van kleur. Van fijne penseelsbehandeling zijn N°. 331 en 332, van Mw. Vervloet, Doode Vogels; terwijl die van de bekwame Ma. Vos, N°. 347 en 348, Stillevens, daarentegen stout van behandeling en uitmuntend van kleur zijn. Ook in N°. 258 en 259, door Mej. Röder, en N°. 305 en 306, door Mej. A. Stolk, is goeden aanleg niet te miskennen.

Onder de teekeningen en gravures zagen wij regt verdienstelijke. De etsproeven door E. C. Gaal, N°. 106, voldeden ons goed; ofschoon wij met dit soort van teekenen niet veel op hebben, zijn die van P. Jolly, N°. 153 en 154 toch met veel zorg en niet zonder talent behandeld. De schetsen van C. Kruseman, N°. 188 a 190, getuigen van bekwaamheid, zelfs zouden wij aan de hier voorkomende schets van de schilderij: De Toespraak des Heeren tot de Weenende Vrouwen, de voorkeur geven boven die van de schilderij zelve, omdat deze laatste compositie te vol en gedrongen is. De gravure naar Gaillait door A. Martinet, N°. 215, is niet de fraaiste, wat executie betreft, maar geeft het effect van dit schilderstuk vrij wel terug. Het teekenen met pastel heeft voor ons steeds iets porseleinigs. Welligt behaagde ons daardoor minder de teekening in pastel, door A. Schelfhout, N°. 283. Beter konden wij ons vereenigen met die van C. E. Taurel, naar Mertz, enz.

De in hout gesneden beeldwerken, N°. 334 en 336, van J. Verdonck, zijn kunststukken, die het taaiste geduld en daarbij talent vereischen. Vooral het beeld, de verrijzenis der H. Maagd, is uitstekend gedacht en uitgevoerd. Voorts behoeft men slechts te melden, dat op deze expositie ook een beeld van Geefs zich bevindt, om de aandacht daarop te doen vestigen. Het is een uitmuntend kunstwerk. De in statuair marmer gebeeldhouwde bloemen, enz., door J. S. Versnel, N°. 322, zijn fraai en toonen dat deze kunstenaar zijn werk allezins goed verstaat.

En hiermede willen wij onze korte beschouwingen omtrent onze Rotterdamsche Tentoonstelling besluiten. Mogten vele vermogenden zich gedrongen gevoelen, om van het vele schoone, dat hier is opgehangen, aan te koopen. Waarlijk, hoezeer men nog al eens met lof hoort gewagen van den kunstzin, die ons, Rotterdammers, bezielt en de groote sommen, welke men er voor kunstzaken over heeft, zeker is het toch, dat er velen gevonden worden, zoo hier als elders, die blind schijnen te zijn voor eene kunst die edel en grootsch is. Wij lazen nog dezer dagen in de nieuwsbladen, dat één door Murillo beschilderd doek zonder de veilings-onkosten nog ongeveer zesmaal honderd duizend francs opbragt. Is het niet schier bovenmenschelijk aan een eenvoudig stuk doek, door kunst, zoo groot eene waarde te kunnen geven, zij het dan ook bij den nazaat? Welke andere kunst vermag dit? Waarlijk de voortbrengselen van Schilder-, Teeken-, Graveer- en Beeldhouwkunde worden over het algemeen, hier te lande, niet genoeg gewaardeerd. Door de Regering wordt ten deze opzigte niets gedaan, terwijl in het naburige Belgie zooveel van gouvernementswege gedaan wordt. Alles wordt hier overgelaten aan het meerdere of mindere kunstgevoel, de meerdere of mindere roijaliteit van sommige *particulieren*. Mogten dan, dewijl hierin voor alsnog geene verandering van regeringswege schijnt plaats te grijpen, vele welgestelden ook welgezind in dezen zich betoonen en iets ook op deze expositie zich aanschaffen, hetzij om zich zelven genoegen te verschaffen, hetzij om den verdienstelijken jongen en meer gevorderden kunstenaar aan te moedigen of te beloonen.

CONCERT- EN TOONEELNIEUWS.

AMSTERDAM, Zondag 6 Junij.

In den HOOGDUITSCHEN SCHOUWBURG werd Woensdag jl. de bevallige opera *Martha*, van v. Flotow, bijzonder verdienstelijk en met veel bijval uitgevoerd, en men ziet de voor Dingsdag e. k. aangekondigde herhaling met verlangen te gemoet. De uitvoering van Donizetti's *Regimentstochter*, voor een talrijk publiek, was intusschen veel minder gelukkig, en wij meenen der directie den raad verschuldigd te zijn, dit werk niet met dezelfde rolverdeeling en zonder herhaalde koor- en orkest-repetitien weder ten tooneel te brengen. — In den SALON in de Nes werd het allerliefste vaudeville *de Gravin van de Ton* met bijzonderen bijval weder opgevoerd, en zal op nieuw als een der aanlokkelijkste kermisstukken kunnen dienen. Op welk eene voortreffelijke wijze Mw. Kleine de hoofdrol vervult, is ligt te begrijpen. Zij werd dan ook met daverend gejuich terug geroepen. Gisteren avond had de laatste voorstelling plaats, tot op het einde van Aug. blijft het tooneel van dezen geliefkoosde schouwburg, die ook weder in dit saizoen, zoowel ten opzigte der kunst als ook in de gunst van het publiek aanmerkelijk geklommen is, gesloten. De eerste kermis, die dit voortreffelijke tooneelgezelschap zal bezoeken, is die van Deventer, alwaar hetzelve Maandag avond e. k. de eerste voorstelling zal geven.

— In den SALON op den Singel zijn in den loop dezer week drie nieuwe stukken op het répertoire gebragt. *Le Pour et le Contre*, een allerliefst klein blijspel, werd door den Heer Lafarge en de Dames Emma Bertrand en Jaspin keurig vertoond. In de blijspelen *le Jeune Mari* en *la Chanoinesse*, debuteerde de Hr. Damsies, een artist van een zeer gunstig voorkomen, een aangename stem en een buitengewoon talent met het gelukkigst gevolg. Met de aanwinst van deze jeune premier en van Mw. Guilbert, reeds van vroeger zeer voordeelig bij ons bekend, en thans met daverend bravogejuich weder ten tooneele ontvangen, meenen wij de directie en ons kunstminnend publiek geluk te mogen wenschen. Thans is het tooneelgezelschap voltallig, en inderdaad zoo volmaakt, als men hier of elders zou kunnen wenschen. Gisteren avond werd een groot drama met avontuurlijke incidenten en geweldig hartogtelijke tooneelen voor de eerste maal opgevoerd; het voert ten titel *le Diable ou le Comte de Saint-Germain*, en geeft eene schets van het leven en de denkwijze van dien (onder Lodewijk XV) beruchten graaf. In dit boeijende werk hebben uitgemunt de Dames Emma Bertrand en Jaspin en de Heeren Lafage, Lafarge, Lamarre, Fay enz.

— Het PARK heeft deze week een druk bezoek gehad van nieuwsgierigen, die de treffende decoratie der Zaal voor het afgeloopen Rembrandtsfeest nog wenschten te zien.

— In de FRANSCHE TUIN van den Heer de Boer werd 25 Mei jl., onder directie van den Heer Jacq. Franco-Mendes, ten gehoore gebragt eener zijner groote compositien, de ouverture *Souvenir du Rhin*, en de tweede sinfonie van L. van Beethoven. Beide werken werden met geestdrift, energie, schoone schakering en op eene meesterlijke wijze door het orkest uitgevoerd en de Heer Franco-Mendes heeft getoond, ook als orkest-directeur, buitengewone bekwaamheden te bezitten en door een krachtigen en bepaalden hoogeren kunstzin een orkest te weten te bezielen en toch ferm in toom te houden. De ouverture *Souvenir du Rhin*, van den Heer Franco-Mendes, is eene compositie van hoogen stijl, diep gevoelde poëzij, rijke instrumentatie, schoone modulatien en meesterlijke bewerking. Wij hopen en wenschen deze compositie meermalen ten gehoore te krijgen. Eene enkele uitvoering daarvan is geenszins voldoende voor den toehoorder. Dingsdag jl. heeft de Heer Franco-Mendes ook weder uitgemunt, als Nederlandsch beroemde en uitstekende violoncellist, in zijne schoone, bevallige fantaisie op *de Donna del Lago*. De buitengewone bijval, dien hij mogt inoogsten, was hij meer dan overwaardig. Dingsdag 15 dezer belooft weder eene schoone avond voor de kunst te zijn. De Heer Franco-Mendes zal onder zijne directie ten gehoore doen brengen zijn nu onlangs gecomponeerd *Ottetto voor 4 violen*, 2 *alten* en 2 *violoncellen*, en zijne eerste ouverture voor groot orkest. Men ziet, de Heer de Boer tracht alles aan te wenden, om de wezentlijke dilettanten tot zich te lokken.

— De *Camera Obscura* van de Heeren Gebr. Kinsbergen, is van het Rokin naar de Kraansluis aan den Buitenkant geplaatst, alwaar zij de schoonste gezigten op het scheeprijk Y, de drukke wandelingen en in het verschiet op het Bikkerseiland, het Tolhek, Kattenburg, enz., aanbiedt. Het thans heerschende schoone weder begunstigt deze keurige kunst-natuurbeschouwing op de voordeeligste wijze.

— Bij de Heeren Theune & C°., muzijkhandelaars alhier, zijn dezer dagen in het licht verschenen: *De Toonschalen voor de Piano-Forte vergezeld van de noodige toelichtingen*, door C. C. von Schmitt, een van onze eerste pianisten en muzijk-onderwijzers, een allezins nuttig werk, hetwelk door een ander van denzelfden, *De Leer van de Akkoorden*, *enz.* eerstdaags gevolgd zal worden; 2°. *Fantasina* (*Fantasia?*) *für das Pianoforte zu vier Händen*, zijnde variatien over een bekend thema, is een onderhoudend en leerzaam muzijkstuk, 3°. *Valse pour le Piano, par Charles Mayer*, een romantische wals in den Beethovenschen stijl, en 4°. *les Charmes du Soldat, marche par F. Dunkler*, een fier en moedverheffend krijgsstuk, zoo als deze verdienstelijke militaire kapelmeester zoo doeltreffend te componeren weet. — Ook is bij den Heer Brix von Wahlberg nog in het licht gegeven: *Herinnering aan de Onthulling van het Standbeeld van Rembrandt van Rhijn*, een lieve, bevallige wals voor pianoforte door J. C.

— Uit Leyden meldt men ons, dat zich onder de aldaar aanwezig geweest zijnde kermisvertooningen bijzonder heeft onderscheiden het gezelschap van den vermaarden Carl Rappo (die zelf zich thans in Italie bevindt) onder de leiding van professor Krosso, door de verbazingwekkende athletische, gymnastische, equilibristische, acrobatische en andere kunstverrigtingen van dien aard, maar voornamelijk ook door eene reeks van keurige levende beelden, naar antieke en moderne kunstwerken, tot het daarstellen van welke een dertigtal heeren en dames medewerken. Voor kunstenaars en kunstminnaars is dit bioplastisch museum bijzonder boeijend.

SCHAAKSPEL.

OPGAAF N°. 279.

In hoe vele zetten kan Wit, minst genomen, mat geven?

ZWART.

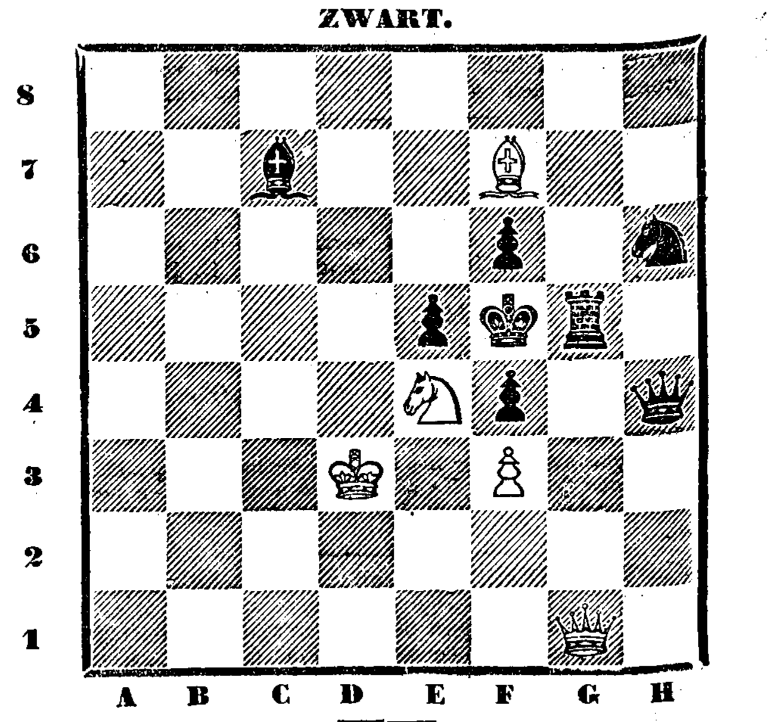

PROBLEMA'S.

1. WIT: Kon. B 4, Kast. A 4, Rheer G 4, Paarden C 5, F 7, Pion E 3.
ZWART: Kon. D 5, Kast. E 4, Pions A 2, C 3, D 4.
Wit geeft op den 3den zet mat.

2. WIT: Kon. C 6, Rheer F 4, H 1, Paarden A 5, D 2, Pions A 2, D 3.
ZWART: Kon. A 6, Pions A 3, 4.
Wit geeft op den 3den zet mat.

3. WIT: Kon. B 2, Kgin G 5, Kast. A 1, Rheer B 1.
ZWART: Kon. H 8, Kast G 8, Pions A 7, B 5, C 5, G 7, H 7.
Wit geeft op den 3den zet mat.

OPLOSSING VAN OPGAAF N°. 278.

1	WIT.	C 6 op B 8 †	ZWART.	E 6 op E 5
2		B 8 » D 7 †		E 5 » D 5
3		G 6 » E 4 †		D 5 » E 4
4		A 6 » D 3 †		E 4 » D 3
5		D 7 » C 5 † en mat.		

OPLOSSING DER PROBLEMA'S.

N°. 1. WIT: E 8 op E 5, D 4 op C 3, C 3 op B 4 (met variatie).
N°. 2. WIT: F 7 op F 3, H 6 op F 7, H 1 op F 3.
N°. 3. WIT: D 7 op D 5, E 5 op C 6, H 5 op F 3.

Wij hebben goede oplossingen van de Opgaaf ontvangen van de Schaakgezelschappen *v. Zuylen v. Nyevelt* te Zwolle, *Vriendschap* te Delft, *Schaakliefhebbers* te Monnickendam, *Tres Amigos* te Bennebroek, J. v. T. en A. A. te Leeuwarden, G. S. en J. D. B. te Dordrecht, D. te Middelburg, L. R. te Rotterdam, Mr. F. J. L. M. te 's Hertogenbosch, A. M. d. L. en J. M. d. C. alhier.

Schaakstrijd tusschen Amsterdam en Londen. De 24ste zet, door het Schaakgenootschap Philidor gedaan, is van C 1 op E 1. Londen had C 7 op E 5 gespeeld.

De stand van het spel is mitsdien zoo als hieronder staat aangeduid.

LONDEN. (ZWART).

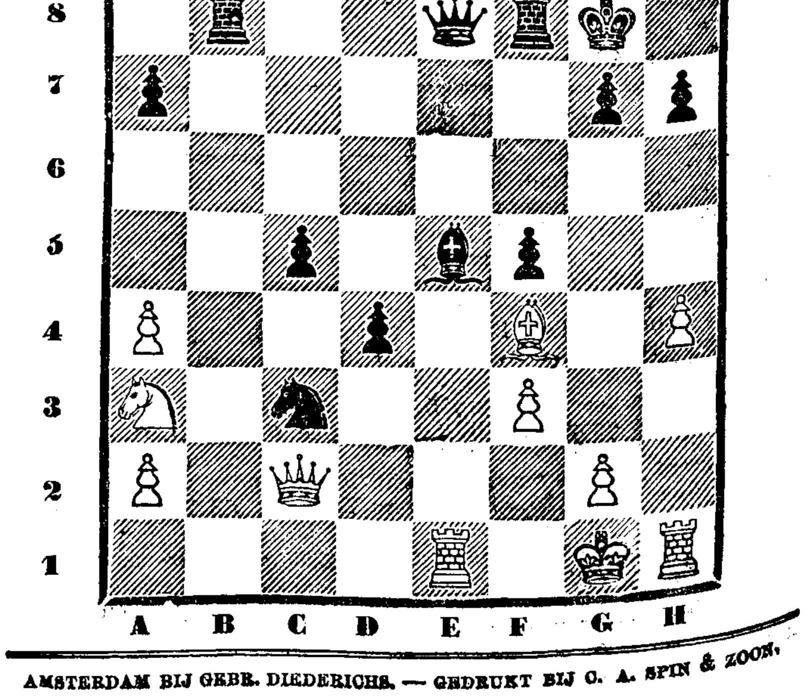

AMSTERDAM BIJ GEBR. DIEDERICHS. — GEDRUKT BIJ C. A. SPIN & ZOON.